THOMÆ BARTHOLINI
ANTIQVITATVM VETERIS PVERPERII SYNOPSIS

A Filio

CASPARO BARTHOLINO

Commentario illustrata.

CVM

THOMÆ BARTHOLINI

Ad Filium Epistola.

AMSTELODAMI,

Sumptibus HENRICI WETSTENII.

M DC LXXVI.

AMPLISSIMO VIRO
DN. PETRO
LASSONIO
I. V. LICENTIATO
CONSILIARIO REGIO
ET
IN SVPREMO TRIBVNALI
ASSESSORI MERITISSIMO
CATONI SECVLI
MAGNIS MERITIS
MAIORI VIRTVTE
PVBLICIS NEGOTIIS PARI
PRIVATO NOMINE
OMNIBVS BENIGNO
IDEOQVE
OMNIBVS AMORI
BONIS EXEMPLO
VIRTVTI INCITAMENTO
MVSIS INCOLVMITATI
QVÆ PARENTEM ADORANT
THEMIDIS VINDICI
QVÆ MAIOREM NVLLVM
AGNOSCIT
LITERARVM PATRONO

QVIPPE QVÆ AD STVPOREM
MASCVLO PECTORE CONDITÆ
VENERANDÆ ANTIQVITATIS
CVIVS EGO INTERPRES
PROTECTORI
ET QVOD MAIVS AGNOSCO
IN ME
SINGVLARI AFFECTV
PROPENSO
FAVTORI MAGNO
DIS RIDENTIBVS NATO
IN SIGNVM
ANIMI DEVOTI ET GRATI
SPECIMEN HOC ANTIQVI-
TATVM
VETERIS PVERPERII
NEVTIQVAM
NATALIBVS EIVS INFERIVS
QVI
AD PVBLICVM BONVM NATVS
CVM FELICI PROSPERITATIS
VOTO
VTQVE EIVS
IVNONI FELIX SIT
L. M Q. D.
CASP. BARTHOLINVS TH. F.

CAS-

CASPARVS BARTHOLINVS

TH. F.

Antiquitatum Fautori S.

Emoriam rerum quæ obſcuravit peneque delevit, illuſtravit pariter poſteriſque tranſmiſit ævi vetuſtas. Providentia Numinis id factum, ne Virtuti exempla, diſciplinæ præcepta deeſſent. Inde nobili contentione Viris ſago togaque illuſtribus enatum rei literariæ ac librariæ ſtudium, quorum animus ad magna natus nullis privatæ ſortis repagulis coërceri potuit, quin ſemper ad excelſæ indolis apicem contenderet. Et his ſeculis tantis conatibus præivere plures, ut jam reclinatas nutanteſque Muſarum columnas erexerint, immenſumque illud Politi Orbis cælum ſuis veluti humeris ſuſti-

nuerint. Inter alios Parens *meus Venerandus masculè in hanc arenam descendit, sed Fortunâ partim favente, partim novercâ. Aggressus enim rem hactenus ab aliis intactam,* Antiquitates Veterum Puerperii *adornaverat, sed spem tanti Operis intercepit Vulcanus, qui Eugeriam inimicam suscitavit, & Vitumnum compulit ut vitam huic fœtui denegaret, contra aliorum leges apud quos gravidis dilata supplicia donec peperissent. Quod enim temporis injuriæ fuerat anticipatione invida edaci flammæ commisit sortis iniquitas, totque annorum labores in cineres vertit, ut luctuosum hoc Puerperium Thracum diceres. Iacturam illam ipse Parens persequitur* Dissertatione ad Filios de Incendio Bibliothecæ, *ubi inter alios hujus libri interitum ita conqueritur:*

An-

Antiquitates Puerperii Va- ,,
riarum gentium, imprimis Ro- ,,
manorum. ,,

Opus varia eruditione, nisi me ,,
fefellit opinio, refertum, cujus ,,
prima lineamenta duxi annis ab- ,,
hinc triginta & amplius, idque ,,
suasu Cl. Walæi, *qui id argumen-* ,,
tum desiderari monuit. Meursius ,,
quidem Græcæ literaturæ interpres ,,
celebris de Græcorum Puerperio ,,
folia tria olim publici juris fecit, ,,
sed nimia brevitate lectorem cu- ,,
riosum satiare non potest. Ad plu- ,,
ra digressus ego, quicquid Auto- ,,
rum veterum lectio assidua, quic- ,,
quid Philologorum aliorum obser- ,,
vationes, quicquid variarum gen- ,,
tium instituta, mores, ritus, an- ,,
tiquitates suppeditarunt, quicquid ,,
ad hoc argumentum illustrandum ,,
Ebræi Doctores, Græci sapientes, ,,

„*Romani diligentes conferre potue-*
„*runt*, *cum delectu ſelegi & ſuo or-*
„*dini reddidi*, *grata & diffuſa va-*
„*rietate naſcendi tempora percur-*
„*rens* , *quid nempe ante nativita-*
„*tem*, *quid in puerperio*, *quid poſtea*
„*actum fuerit. Ornarunt Librum ju-*
„*ſtæ magnitudinis variæ veterum*
„*Inſcriptiones*, *& figuræ paſſim Ro-*
„*mæ*, *Neapoli*, *Gaëtæ*, *Florentiæ*,
„*in Sicilia magno ſtudio à me colle-*
„*ctæ ex ruderibus & Doctorum Vi-*
„*rorum monumentis.* Synopſin *ſeu*
„*ſumma Capita typis publicis olim*
„*commiſi* , *cum reducem me Patria*
„*Academia primum vidiſſet. Nec*
„*deſtiti exinde ad ſuſceptum Opus*
„*augendum conferre quicquid vel*
„*propria lectio ſuggeſſit*, *vel eruditi*
„*alii ad rem pertinere judicarunt* ,
„*ut ſi inducias exigui temporis fata*
„*conceſſiſſent*, *fidem publico exſol-*
vere

vere quamprimum potuissem. Iam,, in ipso puerperio fœtus , in partu,, laborans, extinctus, Lucinam ini-,, micam nunquam sollicitabit , nec,, Prosam nec Postvertam. Abiit enim,, illuc , unde negant redire quen-,, quam. ,,

Condoluit Eruditus Orbis, & de Puerperio minus feliciter transacto conquesti sumus omnes. Ex *luminum accensorum fato in Puerperio nomen auspicatum eligêre veterum nonnulli, sed hic lumen flammæ infausto omine accensum, quia ipse Neptunus , Genethlius Deus, humore suo Nativitatem promovere non potuit, nec ulli custodes Vulcanum , ceu Sylvanum Puerperæ apud Veteres inimicum, ab ingressu arcere. Non jam de Primogenitura litigabit partus , quia non susceptus est , nec in terra statutus , sed flamma. Ego quamvis*

 nove-

noverim eò expoſitum eſſe, ut nec ex Via Appia, nec ſolutis alimentis repeti poſſit, nunquam tamen animum ab iſtius Reipublicæ Antiquariæ commodi cogitatione avertere potui. Cum enim Parens *chariſſimus omnem hujus operis ſpem non ſine cauſſa abjecerit, ut ex annexa ejus ad me* Epiſtola *patet, ego hoc ad me pertinere credidi, cui viget ætas, animus valet; utinam fato meliore. Et jam inter aſſiduas meliorum Autorum, Medicorum veterum, Philologorum, Antiquariorum lectiones, non pauca congeſſi, quæ in ſuſcepto itinere Amicorum Doctiorum judiciis comprobare, ulteriori Veterum lectione confirmare, perluſtratione Antiquitatum ſedula illuſtrare, & paulatim ad perfectionem majorem deducere omnibus numeris abſolutum*

tum

tum Opus conabor. Interim ſi quis Quid agam fortaſſe requirat, ut ſcirent Eruditi, quid à me ſperari velim, placuit ad Synopſin Parentis, *olim editam, pauca Commentarioli loco addere, quæ etiam citiùs in chartam conjeci quàm coquuntur aſparagi. Nec enim ſingula operoſiùs perſequi animus fuit, quia minori temporis diſpendio nodum ſolveret Gordium Alexander. Pauca hic habes, mi Lector, quæ ex Antiquario Operis mei penu, veluti ex fluctibus Icariis guttulas quaſdam, deprompſi atque delibavi, Majora exhibiturus ubi itineris meta permiſerit, & quamprimum ex Italia, Antiquitatis promo condo, adduxero quæ ibi plurima ſunt, ſuſcepto Operi neceſſaria.*

Interea, Lector, vale, & no-

ſtro Puerperio Lucinam propitiorem precare.

Lugduni Batavorum Calend. Aprilis. CIↃIↃC LXXV.

THOMÆ

THOMÆ BARTHOLINI
DE
PVERPERIO VETERI
Ad Filium
CASP. BARTHOLINVM
E P I S T O L A.

TH. BARTHOLINVS

Filio

CASP. BARTHOLINO

S.

INgenti gaudio perfundor, mi fili, quod Te videam paſſibus æquis mecum contendere, & ad famam præclaro auſu graſſari. Nihil mihi accidere gratius potuit, quam filium ſuſcepiſſe eodem ſpiritu animatum iiſdemque ſtudiis immerſum, quibus vel juventutem meam exercui, vel ſenectutem ornavi. Inprimis volupe mihi eſt, quod Philologiam felici copula Medicinæ jungas, ex quarum conjugio Puerperium auſpicatum ſuccedit, quo florentibus annis genio benigno doctos

fœtus

fœtus in lucem profers. Indignari tamen, inter tanta gaudia & surgentia optimi filii vota apud me soleo, quod plus Tibi fata indulserint, quam mihi. Eripuit mihi Vulcanus argumentum benè de publico merendi, ut Tibi occasionem præberet caligine profundæ vetustatis obductam materiam propalandi. Ex meo infortunio Tibi gloria relicta videtur. Quemadmodum Saturnus in cœlo Paganorum cedere coactus est Filio Iovi, ita quam opera non tralaticia laudem meritus eram, si superessent ejus lineamenta, Tu intercipis. Non ignoras quot annos insumpserim, quot tædia devoraverim in Opere diu meditato Doctisque desiderato *De Veterum Puerperio*, & quam prope abfuerim à complemento. Sed

& ipſe teſtis es oculatus, quam levi flamma momento conſumî potuerit, quicquid triginta annorum induſtria procuderat. Conquererer prolixius de iniquo Librorum fato, niſi Liberorum meorum, quorum ſurgenti fortunæ invidere non fas eſt, ſolatio erigerer, quia jacturam laborum meorum diligentia ſua reſarciunt, & ſtrenuè paterna veſtigia premunt communibus ſtudiis calentia, ut non malè actum videatur de rebus humanis tali poſteritate diſcedere. Ego quidem omnem exinde ſpem novi Puerperii depoſui, cui mors vicinior quam nativitas. Imò conſumptis per nequiſſimum Vulcanum chartis omnibus, quibus univerſam hanc de *Puerperio Veterum* materiam conſignaveram, tot veterum Au-

torum lectionibus, tot eruditorum colloquiis, tot recentioris memoriæ scriptoribus, tot peregrinationum molestiis collectam, siquidem, quod doleo, bis scribere non consueveram, puerperium meum æterno silentio obliterare existimavi, quod oppressum fuerat antequam Lucina obstetricante lucem posset aspicere. Non sum ex numero gladiatorum, qui saucii pugnas ejurant; at postea immemores antiquorum vulnerum, arma capiunt; sed repudio Deas, quas, quia iniquo iratoque vultu me respexerunt, nollem coluisse. Tu tamen, mi Fili, me inscio, &, ut nosti, sæpe dissuadente, argumentum apud me deperditum resumere propriaque tua cura perficere tentasti, ex quo vel ad publicum uti-

utilitas vel ad Te Autorem gloria
redundat, ſed ad me acerba re-
rum amiſſarum recordatio. Non
equidem invideo, miror magis
quod pari mecum genio & amore
publico incaleſcas ſuppleaſque ea
quæ nec otium nec ætas ſinit me
recoquere. Senſim enim non ſine
ſenſu ætas ſeneſcit & diuturnita-
te laborum frangitur, ut quia
amœniora perſequi ſtudia ne-
queam, tamen me focus oblectet
ſæpe cogitantem quæ jam agere
non poſſim. Præterea majorum
rerum neceſſariæ rationes prohi-
bent remetiri greſſus, ſerioribus
aliis deſtinantes tempora mea
quæ adhuc ſuperſunt. Certè, quan-
quam par eſſem novo labori repe-
tendo, obreperet tamen faſti-
dium ex juſta indignatione. Ne-
gare mihi fata voluerunt iſtam fe-

licitatem quam mente conceperam si susceptorum operum perfectioni favissent. Cum ne gry quidem nec literulam mihi reliquerit helluo Vulcanus ex iis quæ de hoc argumento tot lucubrationibus conceperam, in sinu gaudere debeo, quod Tu, mi Fili, animum ad ea resumenda adjeceris. Laus integra & illibata Te manet, quod ex propriis observationibus, dum Autorum lectione & amœnioribus studiis subcesivas horas dispungis, Noctis tuis meam *Synopsin*, olim Hafniæ publicis typis expressam, illustrare & Opus Magnum, quod orbi promittis erudito, concinnare proprio Marte susceperis. Quantum ex schedis tuis judico, diligentiam meam vicisti & longè superasti, ut si ex hac ætate

repuerascerem & in cunis tecum vagirem, doctius lallare non possem. Minorem Te fama argumenti non ostendis. Nec dubito quin debita gloria Te acuat, & ex præclaro Opere famam majorum assequaris. Nam amplum campum Tibi aperuisti per quem decurras. Ex universa antiquitate subsidia quæruntur. Quanquam propria Medicorum messis sit de Puerperio ex Medicis antiquioribus disserere; tamen sollicitanda quoque sunt omnium Antiquorum scripta, cujuscunque denique sint generis. Theologorum veterum scrinia inspicienda de Circumcisione, de ritibus Baptismi &c. Consulendi Iurisconsulti de Expositione Infantum, Antiquarii omnes, Historici, Critici, Poëtæ excutiendi, sed cum judicio,

& inter peregrinandum Inſcriptiones, Statuæ, marmora, nummi ſedulò perquirendi, contrahendæ Literatorum amicitiæ, plutei Bibliothecarum pervolutandi, conquirenda cætera quibus ſuſceptum argumentum illuſtretur. Neutiquam uno flatu eructatur duraturum ſeculis opus. Nec una nocte meditatus à Te Liber, velut fungus, naſcitur. Magno ſemper conſtitit naſci Deum. Rerum tractandarum copia vel Fabium delaſſaret. Præcedunt multa Puerperium, quod ex antiquorum monumentis deſcribere occepiſti, quæ expendenda, comitantur alia, quæ explicanda, ſequuntur plura, quæ exponenda; non tam diſerto calamo ſibique relicto, quam multiſcio & vetuſtati innixo. Ad omnia enim ſe dif-

liffundit materiæ divitis ſeries, quæ ut publico palato ſapiat, ex neceſſariis multis lectione cottidiana congeſtis, præcipua ſeligenda erunt, eaque apto ordini diſponi debent. In theatro applauſum meretur qui idonea, non qui multa, profert. In Synopſi nea brevibus lineis comprehenſa præivi. Cætera tuæ curæ relicta ſunt, ut Craſſum imiteris ab adoleſcente exorſum navem ædificare concupiviſſe, quod in littore mbulans ſcalmum reperiſſet. Sic ex parvis initiis ad faſtigium operis tanti, quod meditaris, Te proferes. In his orbi monſtrabis quanto non ſolum ingenio ac ſpiritu, ſed etiam quanta eruditione ab antiquis mutueris per quæ pſos ex ſitu oblivionis protrahas. Gratulor publico de inuſita-
tis

tis conatibus & jacturâ Operis mei per Te ſine recularum mearum, quæ periere omnes, ſubſidio reſtitutâ. Iudicabo me redivivum, ſi quando elaboratum opus licuerit intueri;

Conſequar ex illo caſus oblivia noſtri:
Hanc meſſem ſatis eſt ſi tua reddet humus.

Gratias vero Deo Soſpitatori ago, quod ad liberos, qui nihil mali meruerunt, pœna mea non pervenerit, ſed Tibi penna relicta ſit, quæ mihi aduſta, quod cunas ita verſes ut ſenilem animum oſtendas, quod denique crepundia puerilia tractes, ſed matura ſtudia Patriæ dulciſſimæ ex condicto inferas. Perge injuriam fato mihi illatam, maſculè vir-

irtute tua ulcisci. Sic beatus, beris chariſſimis ſuperſtitibus & lvis meliorum amicitiis, Libinam effugiam; eritque ſenectus ſolatium quod ſeverim bonæ ugis arbores alteri ſeculo profuras. Vale.

Hafniæ Calend. Ianuar.
CIↃIↃC LXXV.

Magna Patriæ spondenti

CASP. BARTHOLINO TH. F.

Cognato amantissimo

Antiquitates Puerperii Veteris illustranti.

Tempus erat, vitæ quo fœtus carperet auras,
Et maturuerat grande Parentis onus,
Nixibus in mediis solitum Lucina favorem,
Quamque ministraret, sæva negabat, opem.
Obstetrix Vulcanus erat, sed nescius artis,
Quam Lucina, Deâ parturiente, colit,
Prensavit fœtum digitis fuligine tinctis,
Fervidulaque ussit membra tenella manu.
Ex istis surgit tibi pagina nata favillis,
Ex cinere, ut Phœnix, jam rediviva viget.
Ergo tuo Lucina Patri constanter iniqua,
Fœtus ut ille tuos vagiat ante lares.
Perge Parentis iter, scriptis qui perpluit Orbem,
Illius ad laudes invia nulla via est.
Ille tibi munivit iter, quo tramite curras.
Tu nosti laudes illius, ille tuas.
Tot tibi fausta precor, Divûm cumulata favore,
Sæva puerperii quot mala nixus habet.

OLIGER IACOBEVS.

PRÆ-

PRÆFATIO AVTORIS
AD
Synopſin Antiquitatum Puerperii
Edit. Hafniæ MDCXLVI.

Amice Lector,

PAucis te volo, quia anguſtæ paginæ. Synopſin currenti calamo exhibeo operis majoris quod de Verum Nativitate dudum confectum habeo, in qua titulos tantum leges & ſumma rerum tractandarum capita. Ipſum ous tibi exhibuiſſem, antiquitatibus riis refertum, ſtatuis ornatum & momentis, Inſcriptionibus & nummis uſtre, variiſque ad ſuſceptum argumentum pertinentibus auctorum vetem ſententiis; niſi ſpem utriuſque proiſſa amicorum in Italia hactenus ſuendiſſent. Româ enim ex area Cœli Capitolio, & Cajetâ ex baptiſterio mpli Cathedralis, exſpecto illuſtria ane Nativitatum Herculis Bacchique armora duo, quæ olim mihi viſa, quamimum pro ſolita ſua facilitate tranſmiit Illuſtris Eques Caſſianus à Puteo,

Romanâ purpurâ digniſſimus, nec tuum amplius morabor, nec meum votum. Fruſtra enim in Puerperio veterum verſatur, qui his ſpretis aut neglectis ingenio potius ſuo quam oculorum auctoritati indulſerit. Quid autem exſpectare debeas ex Synopſi hac perſpicies, cujus ſingula capita exiguum Cl. Meurſii de puerperio Græcorum opuſculum exæquant, ne ſuperare dicam. Nam nec Cenſorinum, nec Alexandrum ab Alexandro, nec Rojam ad hanc lineam rectè vocaveris, quorum planè diverſum inſtitutum. Interim magnis Eruditi ſeculi Germaniæ, Daniæ, Angliæ, Galliæ, Italiæ, Siciliæ, Belgiique Philologis, amicis ſuſpiciendis hæc ſubmitto, ut, antequam lucem aſpexerit, candidè ſuppleant quæ deſunt, emendentque in quibus forſan invitis videbor lectorem fefelliſſe. Vale ſi ad publicum natus es commodum, ſin minus, diſce naſci ut valere poſſis.

TH. BARTHOLINI ANTIQVITATVM VETERIS PVERPERII SYNOPSIS:

à

CASPARO BARTHOLINO Commentario & figuris illustrata.

MUTINI FASCINO insident feminæ, ut concipiant (*a*). Lupercis quoque se offerunt, & ferula

(*a*) Sui juris rerum Natura est, nec ad leges humanas componitur: modò properat, modò vota percurrit, modò

 lenta

lenta eſt & demoratur. Sic non ad propoſitum reſpondet, nec ad certum diem fœcunditas, monente *Seneca*, cujus hæc vox: *Exſpecta modo: pariet.* Cœterum moræ impatientes cum partus tempore quaſi ad arbitrium ſuum tranſigebant Pagani, cum Naturæ hoc jus ereptum ad Deos ſuos transferrent, ſed fictitios, quos ad partes vocabant. De Mutino, cujus faſcino, ut partum accelerarent, inſidebant fœminæ, teſtis eſt *Arnobius* Adverſ. Gent. Lib. IV, qui ubi fœdum & omninò contumelioſum ac impium dixit, inducere Deorum neſcio quas fictiones quæ rebus tantum turpibus & infami præficiuntur actioni, addit: *Etiamne Mutunus, cujus immanibus pudendis horrentique faſcino veſtras inequitare matronas & auſpicabile ducitis & optatis?* Alii *Tutunus* hic legunt. Idemque *Mutinus* dicitur in Priapeis, & apud *Feſtum*. Erat autem Numen πρiαπώδης, quod utriuſque obſcœni appellationem habuiſſe, ideoque *Mutuni Tutuni* nomine à Romanis ma-

tronis

tronis cultum vult Polihyſtor *Salmaſius*. Quicquid ſit, Priapi erat ſignum, unde *Auguſtino* de Civit. Dei Lib. VII. cap. XXIV. nova nupta ſedere dicitur ſuper *Priapi Scapum*, quod *Plinio* membrum virile ſignificat.

ferula ceduntur caprina pelle corioque tecta (*b*). Geſtant præ-

(*b*) De quibus intelligendus eſt *Juvenalis* Satyr. II.

Nec prodeſt agili palmas præbere Luperco.

Quod Vetus *Scholiaſtes* ita interpretatur: *Steriles mulieres Lupercis ſe offerebant & ferula verberabantur. Palmas* ita explicat, *quia vel catomidiabantur vel quia manibus vapulant cincti per civitatem*, id eſt, Luperci. Erat autem illud verbum *catomidiari* in Lupercalibus proprium, quia Græci κάτωμον idem dicunt quod Latini partem quandam ſub

collo, ubi locus erat quo Matronæ verbera excipiebant, vel etiam manibus. Illud placet *Ovidio*, qui Lib. 11. Fastor.

Ille caprum mactat. jussæ sua terga maritæ
Pellibus exsectis percutienda dabant.

Vnde etiam colligo quod hæc scutica, quæ *Prudentio* Lib. 1. in Symmach. *Lupercales ferulæ* dicuntur, pellibus obducta fuerint, ideoque hi Luperci *Crepi* dicuntur *Festo*, *à crepitu pellicularum quem faciebant verberantes*. Illamque pellem quam caprinam dicit *Ovidius* eleganter *Festus Pompeius* alibi *Amiculum Iunonis* appellat.

præterea pixide Lyden (*c*) im-

(*c*) Hunc morem eleganter confirmantem habeo *Iuvenalem* Sat. 11. verſ. 137.

— quod nil animis in corpora juris
Natu-

Natura indulget. Steriles moriuntur, & illis
Turgida non prodest conditâ pyxide Lyde.

immenſo prolis deſiderio quo Reipublicæ augendæ cauſa, connubii retinendi (*d*) & ob

(*d*) Ita enim *Claudianus* in Eutrop.
Fœmina cum ſenuit retinet connubia partu,
Vxoriſque decus Matris reverentia penſat.
Nos Lucina fugit nec pignore nitimur ullo.
Quia cum liberi pignora ac vincula eſſent conjugii, multæ mulieres à maritis domo ejiciebantur quod eſſent ſteriles.

jus trium liberorum (*e*) ardent.

(*e*) Hoc jus à Græcis derivatum. Quippe Spartani multiplicandorum ci-

vium causa legem tulerunt, ut qui tres liberos genuisset à custodiæ munere immunis esset, si credimus *Æliano* Var. Hist. Lib. VI. cap. 6; Νόμος ἐστὶ τοῖς Σπαρτιάταις, τὸν παρασχόμενον υἱοὺς τρεῖς, ἀτέλειαν ἔχειν φρουρᾶς. i. e. *Lex est Spartanis, ut qui tres filios suppeditaret reipublicæ, is ab excubiis liber esset.* Ad Romanos vero ita transiit, ut præturas, quæsturas, omnesque magistratus & honores ad numerum liberorum Parentibus destribuerint. Frumentum pro liberorum numero accipiebant, teste in Adriano *Spartiano*. Et in fascibus sumendis priores erant qui plures liberos habebant, secundum *Gellium* Lib. 11. cap. 15. Ideoque variæ apud Romanos leges natæ, ut Iulia, Papia Poppæa, &c. de quibus nos fusius in Opere nostro majori, quæ hic persequi angustæ paginæ prohibent. Inprimis fuêre Iura trium Liberorum, ad quæ traho *Iuvenalem* non invitum, qui Sat. IX. vers. 87.

Iura Parentis habes, propter me scriberis hæres

Lega-

Legatum omne capis nec non & dulce caducum.
Commoda præterea jungentur mille caducis,
Si numerum, si treis implevero. — —

Quia, qui sine sobole erant, quod in testamento à testatore legatum erat non capiebant, nec ad caducarum hæreditatum admittebantur successionem. Quapropter etiam steriles, quod fortunæ iniquitas denegaverat à bonitate Regum vel Imperatorum impetrare conabantur. Ita *Martialis* Lib. 11. Epigr. 91. ad Cæsarem Domitianum:

Quod fortuna negat fieri, permitte videri,
Natorum genitor credar ut esse Trium.

dent. Hinc ne infelices sint, supplicationes & vota Veneri (*f*) apud Romanos, Τεκ-

τονα-

(*f*) Dicta illa Romanis Venus Genetrix,

netrix, cujus ædes Romæ. Huic autem teſtantur Inſcriptiones, in memoriam genitæ ſobolis ſtatuam poſitam. Sicut haurio ex ſaxo illo apud *Gruterum* pag. MXII. Romæ in foro Cæſaris reperto:

VENERI GENETRICI
D.......... IVLI....
IN MEMORIAM. GEN...
IVLIÆ........
STATVAM CVM.....
IVNIVS. VIRBIVS. ATTICVS
FLAM. DIVI. IVLI
D. S. P. D.

Nec contrarium nos edocent nummi apud Romanos cuſi VENERI GENETRICI, ſicut in illo Fauſtinæ apparet ubi puerum faſciis involutum tenere cernitur:

(g) De

τοπατόρεσι (*g*) Atheniensibus, Pacique, magis pro filiis & gemellis quam filiabus concepta, quæ illud includunt, ut simi-

(*g*) De quibus *Author* Etymologici. Φανόδημος δὲ φησὶν, ὅτι μόνοι Ἀθηναῖοι θύουσι καὶ εὔχονται. αὐτοῖς [τοῖς Τριτοπάτορσιν] ὑπὲρ γενέσεως παίδων. Ideoque hi ipsi sunt qui θεοὶ γενέθλιοι dicuntur ab *Aristæneto*, Lib. I. Ep. 19.

 (*h*) Huc

similes fiant parentibus (*h*). Gravidæ jam hæc felicius ut

(*h*) Huc pertinet illud Didonis apud *Virgilium* Æn. IV.

— si quis mihi parvulus aulâ
Luderet Æneas qui te tantum ore referret.

Et hoc est, quô puerperas commendat *Horatius* Lib. IV. od. V.

Laudantur simili prole puerperæ.

Quippe hanc quasi notam castitatis habebant, cum spurios facile generis similitudo prodere posset. Et puerperarum pudicitiæ hæc prima fiducia fuit, ut ederent partum, quem maritus agnosceret: cum timerent ne stupra furtivosque concubitus parvuli vultus, aut crescentis infantiæ similitudo detegeret, ut loqui amat *Quintilianus* Declam. XVIII.

assequantur, brassicam (*i*), sicut

(*i*) De hoc Brassicæ usu apud gravidas

das Atheniensium, nos plura nuper commentati sumus in Exercitationibus nostris Miscellaneis, quo Lectores remittimus, nihil hic addituri præter insignem *Athenæi* locum, qui Deipnosoph. Lib. IX: Ἀθήνῃσι δὲ καὶ ταῖς τετοκυίαις κράμβη παρεσκευάζετο, ὥς τι ἀντιφάρμακον εἰς τροφὴν. i. e. *Apud Athenienses puerperis brassica parabatur, velut idoneum medicamentum quoddam & apta nutriendo corpori.* In Amphidromiis autem hunc cibum usitatum confirmat infra apud eundem *Ephippus* in Gerijone, qui ita, si Latina consuetudine verba ejus legenda exhibueris:

Cum Amphidromia celebrentur quibus
mos est
Assare frusta casei Chersonitæ,
Oleoque brassicam in fasciculos collectam incoquere.

sicut in Amphidromiis, comedunt ad fœtus incrementum,

edules cochleas & malicorium, ſed non ſine damno, potu diptami addito (*k*). Abſtinent à ſale & aqua frigida. Lecticis ſubinde vehuntur, & equabus gravibus inequitant. Peſtilentia varia religione averruncata. Zona in templo Dianæ, ut commodius fieret geſtatio, ſoluta, quam primipara eidem deinde ſuſpendet

cum

(*k*) Hoc voluit *Q. Serenus Sammonicus*,

At ubi jam certum ſpondet prægnatio fœtum,
Vt facili vigeat ſervata puerpera partu
Dictamnum bibitur cochleæ manduntur edules.

(*l*) Lati-

cum veſtimentis (*l*). Temporis fallendi gratia faſciolæ ligan-

(*l*) Latinis Zonam ſolvere dicitur quæ viro traditur. Quo reſpexit *Catullus*:

Quod zonam ſolvit diu ligatam.

Et Virginenſis Dea dicta eſt quæ invocabatur cum Virgini ſponſæ zona ſolveretur, teſte *Feſto*. At apud Græcos Puellam jam gravidam ſolito arctiorem Zonam in templo Dianæ Λυσιζόνυ deponere ſolemne erat, & mulieres ipſas partu jam levatas Zonam Dianæ ſacraſſe author eſt in Argonauticis *Apollonius*. Cujus etiam *Scholiaſtes* ita, ſed hic per interpretem: *Solvunt Zonas primum parientes & conſecrant Dianæ. Unde & Lyſizonæ Dianæ templum Athenis.* Sed veſtimenta Dianæ devota clarius cognoſcimus ex *Callimachi Scholiaſte* Hymno in Iovem: Τικτομένων τῶν βρεφῶν ἀνετίθεσαν τὰ ἱμάτια τῇ Ἀρτέμιδι. *Natis infantibus conſecrant veſtimenta Dianæ.*

 (*m*) De

ligandis pueris parantur, & ipſæ in Lecto cubantes gravidæ celebrant Parilia. Interea pro naſcentibus vota fiunt, primo animi gratia Genitæ Manæ (*m*) ne domi quis bonus naſcatur, hoc eſt, imbellis, cui ideò canis immolatus,

(*m*) De hac *Plutarchus* in Quæſtion. Roman. Διὰ τί τῇ καλουμένῃ Γενείτῃ μάνῃ κύνα θύουσι, καὶ κατεύχονται μηδένα χρηστὸν ἀποβῆναι τῶν οἰκογενῶν. ἢ ὅτι δαίμων ἐστὶν ἡ Γενείτα περὶ τὰς γενέσεις καὶ τὰς λοχείας τῶν φθαρτῶν. Et paulo poſt, ut Romanos Genetæ, ita & Græcos Hecatæ canem pro naſcentibus immolare dicit.

ſicut Hecatæ & Genetylli (*n*), non

(*n*) Γενετυλλὶς *Ariſtophanis Scholiaſti* dici-

dicitur ἡ τῆς γενέσεως ἔφορος Ἀφροδίτη. Et ejus festum à mulieribus pro gravidarum partu celebratum, referente *Hesychio.*

non ob pariendi facilitatem, neque ob animalis sinceritatem, sed propter vigilantiæ omen, audaciæ & fœcunditatis. Deinde pro corpore, ne perversè partus aut præposterè exeant. Postversæ litatur, & Prosæ Deabus à situ embryonis ita dictis (o), quibus

(o) *Gellius* Lib. XVI. cap. 16. refert in nascendo fortè converti interdum in pedes partum, & ita brachiis diductis plerumque retineri, ut ægrè admodum mulieres enitantur: *Hujus periculi*, inquit,

quit, *deprecandi gratia aræ statutæ sunt Romæ duabus Carmentibus; quarum una* Postverta *nominata*, Prosa *altera*; *à recti perversique partus & potestate & nomine.* Quam vero *Prosam Gellius* vocat, alii *Porrimam* & alii *Antevortam* dicunt. De *Postverta* elegantem noto apud *Gruterum* Inscriptionem, pag. L. ubi sub capite Mercurii & Mulieris ita legi dicit:

DEO. MERCVRIO. ET. POS
TVERTE. C. ANTIVS. TITI
FILIVS. EX. VOTO.

Et forte eundem antiquum lapidem inveni apud *Paulum Petavium*, qui in veterum Nummorum Gnorism. nobis talem exhibet:

Vbi

Vbi omnia exacte conveniunt, præterquam quod incuriâ sculptorum pro POSTVERTE legamus, ROSMERTE, quodquivis facile ex ipsa *Gruteri* Inscriptione emendare poterit.

bus & abortus procurantur, totidem dicatis aris & hostiis. canibus fortassis. Mox instanti

partu

partu ad Eugeriam & Fluoniam confugitur (*p*). Ad

(*p*) De his videatur *Sext. Pomp. Festus* de Verb.signif. *Arnobius* Adv.Gent. Lib. III. *Fluvionia* legit, ubi *Meursius* tamen Critic. Arnob. cap. 6. ex *Festo* corrigit *Fluonia*.

illam, ut conceptum alvo facile egerant; ad hanc, ut sanguinis fluor tam in partu quam gestatione cohibeatur. A quibus Mena dicta (*q*), parum à Luci-

(*q*) Illa Dea fuit quæ fluoribus menstruis mulierum præesse credebatur ex *Augustino* de Civ.Dei lib.IV. cap.II. *Ipse sit Diespiter qui partum perducat ad diem. Ipse sit Dea Mena, quam præfecerunt menstruis fœminarum.* Credita hæc Dea Luna est, quia Græcis μήνη Luna dicitur.

(*r*) De

Lucina differens. Fuit alia Vterina, Alcmena ad alendum, Vitumnus & Sentinus (*r*) ad vitam sensumque

(*r*) De tota hac Deorum fictitiorum familia, adiri potest, præter *Tertullianum*, *Augustinus* de Civit. Dei Lib. VII.

instituti. Atheniensibus Genetyllis accessit, cui festo die canis immolatus. Tandem ut confidentius onus ventris gererent quædam gravidis concessa privilegia. Dilata supplicia donec peperissent (*s*), lege

(*s*) Prima legis hujus origo ab Ægyptiis, à quibus ad Græcos transiit, ut apud *Plutarchum* de Tard. Dei Vindicta: *Quid Ægyptiorum legem nonne meritò*

meritò vobis aliqui Græci deſcripſiſſe videntur: *Quæ ſtatuit, ut prægnans ſi rei capitalis judicata ſit, dum eſt enixa in cuſtodia habeatur.* Sic & deinde Legibus Romanorum prægnantium mulierum pœna, ultimo ſupplicio damnatarum, differebatur quoad pepererint, cujus rei, præter *Quintilianum*, teſtis eſt *Clemens Alexandrinus* Lib. 11. Stromat. Imo apud hos Iuris ſanctio non capitalem modò pœnam ſumi, ſed ne quæſtionem quidem de prægnante haberi patitur, *L.* 3. *D. de pœn.* de quibus vide *Briſſonium* Lib. 11. cap. 20.

lege Athenienſibus, Ægyptiis & Romanis ſancita, apud quos ne quidem quæſtio de gravidis habetur. Apud Perſas aureo donantur. Nondum natis id datum, ut pro ſuperſtite habeantur.

Immi-

Imminente puerperio clavis tradita à maritis, locusque puerperii idem eligebatur, quem olim habuerant Patres, purpura ſtratus antiqua imperii nota, ſed ad plures ob luxum deinde divulgata. Habitu ornantur proprio, quem ex figulina tabula eruimus(*t*). Caput faſciis cinctum, pallio abje-

(*t*) Tabulam illam figulinam, quæ aſſervabatur olim in Muſeo V. C. Martii Mileſii Sarazani exhibet nobis *Jac. Philip. Tomaſinus* de Donariis, ex quo nos eam hic proponimus:

Tabulam hanc Puerperarum votum exhibere & Dianæ Nemorenſi ſacram putat *Tomaſinus*, quippe quæ Nemi inventa eſt, ubi celebre olim Dianæ Templum.

plum. Continet autem hæc obstetricem, quæ puerum in lucem jam editum gremio fovet & dextra mulierem puerperam sustinet fere nudam, habitu dimisso. Ita enim de habitu puerperæ *Plautus* Truculent. Act. II. Sc. 5.

--- vosmet jam videtis
Vt ornata incedo puerperio ---

abjecto & soleis (*v*), quæ peracto resumuntur opere. Assident, sed nec poplite in alterum genu imposito, nec digi-

(*v*) Expressè *Plautus* de Puerpera Trucul. Act. II. Sc. 5.

Face ut accumbam, adjutare sic decet puerperam.
Soleas mihi date.

Autore *Pistore* legendum est, *Soleas mihi deme.* Volebat enim accumbere ideo soleas sibi demere jubet.

(*u*) Hu-

ɔle-
que
ſe
ũb-
nem
ɔ.IX.
em,
nam
: Iu-
Cum
ante
mus
for-
illo
eſſe
me-
ác-
ena
ius:

iun-

Quia

plum
cem;
gren
pera
miss
Plan

V

abj
pe
As
alt

(
Tr

Au
hia
sol

Pag. 21

digitis pectinatim implexis (*u*). Proxima quæque apprehendentes dolore se sub-

(*u*) Hujus superstitionis originem tradit *Ovidius*, qui Metamorph. Lib. IX. Alcmenam inducit fabulam narrantem, se, cum parere non posset Lucinam Deam invocasse. Et ea quidem venit Iunonis jussu partum impeditura. Cum igitur in vetulæ figuram conversa ante januam Alcmenæ ita sederet, ut manus digitis inter se junctis genua teneret, forte Galanthis ancilla suspicata eam illo gestu dominæ, quo minus pareret, esse impedimento, falsò ei nunciavit Alcmenam partu solutam, quod cum Dea accepisset, surrexit, statimque Alcmena Herculem peperit. Ita autem *Ovidius*:

— dextroque à poplite lævum
Pressa genu, digitis inter se pectine junctis,
Sustinuit partus. —

(*x*) Quia

ſublevant, primaque cura eſt, ob partus facilitatem, palmam tetigiſſe (*x*). Hic ſi

(*x*) Quia, ut teſtis eſt *Apollonii Scholiaſtes*, mos erat parturientium, ut ſic dolores ſublevarent enixiùs, proxima quæque apprehendere, ideo Latonam legimus palmæ adniſam peperiſſe Dianam & Apollinem. *Nonnus* Dionyſiac. Lib. XXVII. huc reſpexit:

—— —— *εἰσόκε Λητὼ*

Οὐτιδανοῖς πετάλοισι γέρων μαιώσατο φοῖνιξ.

id eſt, --- --- *donec Latonæ*

Vilibus foliis ſenex obſtetrix erat palma.

difficilior, Nixii Dii invocati, ab officio dicti (*y*), nec non ſi ge-

(*y*) Ab enitendo ſive pariendo Nixii Dii ita dicti fuêre. De iis ita *Feſtus*: *Nixi*

Nixi Dii appellantur tria signa in Capitolio ante sellam Minervæ genibus nixa, velut præsidentes parientium nixibus. Non tamen sententiam nostram mutat, quod perperam hic in aliis codicibus legatur, *Noxii Dii.*

si gemellorum sit suspicio, idque operto capite, & lotis manibus. Alioquin lucis caussam Lucinam familiaris viget advocandi mos, parturientium Deam (z), quæ Ilithya Græ-

(z) De Lucina parturientium tacere præstat, quàm angustis lineis includere uberrimum dicendi campum, quem Operi majori secuturo reservabo, quod rebus ex ultima Antiquitate infinitis illustre publico promitto, si inducias non ita longi temporis concedant fata. Interim quia hic illos imitari constitui qui

terrarum situs depingunt, in brevi quasi tabella omnium rerum & rituum imaginem daturus sum. De Lucina, quam ad partum vocabant, *Horatius* Epod. Lib. Od. 5.

Per Liberos te, si vocata partubus
Lucina veris affuit,
Per hoc inane purpuræ decus precor.

Arnobius Lib. III. Advers. Gentes: *Parturiunt, pariunt; ut difficiles puerperiorum tricas Iuno mulceat corripiatque Lucina.* Ideoque eleganter *in partu Lucinæ & Dianæ ejulatur* apud *Tertullianum* Lib de Anima. Dicta autem est apud Latinos *à juvando & luce Iuno Lucina, à quo parientes eam invocant*, ut *Varro* de Lingu. Latin. Lib. IV.

Græcis & ζύγια (*a*), Latinis Iuno

(*a*) Suidas Ilithyias plurimas protulit, Deas parturientibus assistentes. Et plerique Authorum Græcorum meminerunt. *Euripedes* in Ione:

Σε τὰν ὠδίναν λοχίαν
Ειλείθυιάν τε ἐμὰν
Αθάναν ἱκέτευω.

id eſt,

Te partuum obſtetricem
Eilithyiam, meamque
Minervam obſecro.

Nonnus Dionyſiac. Lib. 1:

Επτάκις εἰλείθυιαν ἑῇ καλέουσα λοχείῃ,
Septies Ilythyan ſuo vocans partui.

Iuno & Opigina. Huic vota (*b*) ipſæ nuncupant puerperæ

(*b*) Vota puerperarum, quæ Lucinæ nuncupabant, eleganter exprimit *Propertius* Lib. 11. El. 2:

Idem ego cum Cinaræ traheret Lucina dolores,
Et facerent uteri pondera lenta moram.
Iunoni votum facite impetrabile, dixi,
Illa parit. — —

Cujus memoria etiam in Inſcriptionibus, ut in illa *Gruteri*, pag. XLI.

DIANÆ
LVCINÆ
INVICTÆ
CN. POMPEIVS
CN. LIB. BAR
BVS. PROCVRAT
TIBICIN. ROM
VOTO. SVSCEPTO
L. M.

peræ, haſtas (*c*) conſecrant publi-

(*c*) Quod in nummis ejus honori dicatis apparet, ubi ſæpiſſimè ſtatua haſtæ ſubnixa videtur. Idque olim voluit *Plutarchus*, qui in Quæſtion. Romanis: Ἥρας δὲ ἱερὸν τὸ δόρυ νενόμισται, καὶ τὰ ἀγάλματα αὐτῆς δόρατι στηρίζηται τὰ πλεῖστα, καὶ Κυρῖτις ἡ θεὸς ἐπωνόμασται. i. e. *Iunoni autem ſacra habetur haſta, & pleraque ejus ſtatuæ haſta nituntur, ipſaque dicitur Dea Quiritis.* Vnde etiam Iuno Quiris paſſim

ſum appellatur, ut in Inſcriptione illa apud *Gruterum*, pag. CCCVIII.

publico vaccas nomine immolaturæ, & ne quid deſit, nummis cuſis monumenta erigunt. Cultus à Græcis deductus, quibus Diana Lucina erat (*d*) & Lucifera, quæ

(*d*) Confirmat hoc ipſe *Cicero*, qui Libr. II. de Natur. Deorum: *Vt apud Græcos*, inquit, *Dianam eamque Luciferam ſic apud noſtros Iunonem Lucinam in pariendo invocant.* Ideoque θεὰ Δίκθυνα λοχεία, *Orpheo* in Hymno. Nec diſſentit ſimilis Inſcriptio apud *Gruterum* pag. MXI.

DIANAI. LOCH. S.P.C. D.S. GINECEIA. P. F. RVFA. POMPONIA.

Et pro hoc Dianæ officio ſtare videtur *Nonnus* Dionyſiac. Lib. XLI.

Ἄρτεμιν Εἰλείθυιαν ἀρηγόνα θηλυτεράων.

Dianam Ilithyiam auxiliatricem fœminarum.

quæ eadem cum Luna, Levana לונה ex Hebræorum origine, cuncta ad partum tanquam noctis præſes & fœmineum ſidus conferens. Nam Nox genitalis Dea juvat liberorum ſtudium. Formula Invocationis ter magna voce fuit repetita, & extenſis brachiis. Huic aliàs in ara ſacrificatur pulte fabacia & larido, nec non gemellis agnis altrinſecus religatis

gatis, nummusque perdi solitus.

Transactis laboribus decumbit ægra, dum obstetrix, servi & adjutrices ancillæ partibus suis defungantur. Iamque puerpera fit ipso puerperii momento (*e*) sine ullo

(*e*) Ad *Iuvenalem* notat Vetus *Scholiastes* Puerperam dici puellam, quæ primitus parit. Ex eadem origine *Isidorus* repetit Lib. XI. Orig. cap. 2: *Puerperæ*, inquit, *sunt quæ annis puerilibus pariunt. Vnde & Horatius: Laudatur primo prole puerpera nato. Et dictæ puerperæ, vel quod primo partu gravantur, vel quod primum pueros pariant.* Sine ullo autem sexus discrimine Puerperium vocari vult *Suetonius* in Caligula cap. VIII.

 (*f*) Ita

ullo ſexus diſcrimine, & edere dicitur, quemadmodum Pater ſuſcipere. Licet & latius vagetur dictionis licentia. Infans fit ab infando (*f*), alii ſpurii. Pecus &

(*f*) Ita enim ejus etymologiam deſignat *Varro* Lib. v. de LL: *Fatur is qui primum homo ſignificabilem ore emittit vocem. Ab eo antequam ita faciant pueri, dicuntur infantes.* Et *Nonius Marcellus* de Propriet. Serm. *Infans à non fando dictus eſt.*

Partus varia dicuntur ratione, quorum proprius Natalis dies (*g*) ortuſve, ſive die nati

(*g*) Natalem diem dici ſive die nati ſint ſive noctu, fusè ex *Varrone* explicat *Gellius* Noct. Attic. Lib. III. cap. 2.

(*h*) Id.

nati ſint, ſive noctu. Habebant & adoptivi ſuam nativitatem (*h*), qua eligebantur, quia naturam imitatur adoptio. Vrbes (*i*) quoque &

(*h*) Id noto ex *Ælio Spartiano*, qui in Adriano: *Quinto Iduum Auguſti Legatus Syriæ literas adoptionis accepit: quando natalem adoptionis celebrari juſſit.*

(*i*) Quocirca, cum Vrbibus etiam Natalis dies aſſignatus ſit, decretum eſt ut dies quo Romanum cœpiſſet imperium, Palilia vocaretur, quæ feſta iis fuere, unde anni Vrbis Romæ numerabantur. Quod expreſſit *Ovidius* Lib. IV. Faſtorum:

Per flammas ſaliiſſe pecus, ſaliiſſe colonos,
Quod ſit natali nunc quoque Roma tuo.

& navigationes, ut & Reges (*k*) quando ad regnum

(*k*) Et quod Reges etiam Imperii natalem instituerint quando ad regnum admittebantur, testis *Herodotus* est, apud quem Lib. IX. Xerxes diem qua rex dictus fuit, tanquam Imperii natalem singulis annis insignem celebravit, quo cœnam etiam proceribus suis dabat, quæ Persicè *Tičta*, Græcè τέλειον dicta.

admittebantur. Quæ Nativitatum festa à Comneno sublata, quanquam inde æra dependeat imperii. Nascuntur præterea sacris initiati, pueri prætextam sumentes, & Consules (*l*). Nec dissimili

(*l*) De Consulis natali, qui ubi officio

cio illo fungi incœpit, nasci dicebatur, *Martialis* Lib. VIII. Epigr. 66.

Augusto pia thura, victimasque
Pro nostro date Silio Camœna.
Bis senos jubet en redire Fasces
Nato Consule. --- ---

mili usu Martyrum passio vocatur Nativitas. (*m*) qua ad

(*m*) Testem habeo *Augustinum* de Pœn. med. cap. 4: *Attende*, inquit, *animo tot Martyrum millia. Cur enim te Natalitia eorum conviviis turpibus celebrare delectat, & eorum vitam sequi honestis moribus non delectat.* Et hæc eadem mens est *Prudentio*, cum Peristeph. Hymn. XI. de Passione Hippolyti Martyris:

Iam cum se renovat decursis mensibus annus,
Natalemque diem Passio festa refert.

 (*n*) De

ad gloriam nafcuntur. Vnde & Baptifmus. Quin Natalibus redduntur plebeji, ad nobilitatem evecti, aut quovis gaudio elati. Ad fuperos denique tranflata voce, Natales fefta appellantur Deorum, & Chriftianis Natalis Calicis.

Sed veræ nativitatis terminus Nonus eft menfis ex fententia Medicorum (n). De-

(n) De temporis varietate in Puerperiis pluribus videri poteft *Gellius* Noct. Attic. Lib. III. cap. 16. ubi grata & diffufa varietate nafcendi tempora diverfa percurrit. Nonus menfis veræ nativitatis terminus omnium confenfu. A fa-

A sacris ordiar. *Machabæor.* Lib. II. cap. 7. Mater filium suum minimum ita alloquitur: *Fili mi, miserere mei, qui te in utero novem mensibus portavi.* Non alia mens *Ovidio* Metam. Lib. x.

--- --- Iamque coactis
Cornibus in plenum novies lunaribus orbem,
Illa Paphon genuit. --- ---

Decimus ab illis laudatur (*o*), qui initium sumunt deci-

(*o*) Decimum autem mensem illis laudari qui initium sumunt decimi, affirmare videtur idem *Ovidius* Heroid. Epist. XI.

Iam novies erat orta soror pulcherrima Phœbi:
Denaque Luciferos Luna premebat equos:
Nescia quæ faceret subitos mihi causa dolores,

Et rudis ad partus & nova miles eram.

decimi. Post hunc seminati vocantur. Nec septimus infrequentior (*p*). Quocunque tandem mense, Primogenituræ magna semper veneratio, à qua Fortuna Natalis Primigenia (*q*), & è solis

(*p*) Pro septimo mense nativitatis stare arbitror eundem *Ovidium* Lib. IV. Trist. El. 10:

Nec stirps prima fui; genito jam fratre creatus;
Qui tribus ante quater mensibus ortus erat.

(*q*) Hujus Fortunæ Natalis Primigeniæ memoriam servant Marmora non

non pauca. *Gruterus* Inſcriptionum pag. LXXVI.

FORTVNÆ
IOVIS PVERI
PRIMIGENIÆ.

Et alia apud eundem pag. MVI.

IOVI. O. M. ET
FORTVNÆ. PRIMIGEN
V. S. A. L.
L. PRIMIGENIVS
CVM
FIL. TORQVATO
D. D.

ſolis femellis nunquam exponuntur primitivæ. Vnde de gemellorum primogenitura litigarunt Iuriſconſulti, maſculis ferè faventes, ut fortioribus, quod in Hiſpaniam veteres Gothi invexerunt primi.

mi. Proprium hoc Iudæis jus, quibus ex officio incumbebat & Deo tam perfectos fœtus primos, quam imperfectos ad ſacrum miniſterium offerre, & oblatos deinde jumentis ſicliſque quinque redimere. Illud deſiit quum ad Levitas ſacrorum jus devolveretur. Hoc in Ægyptiacæ ſervitutis memoriam ſervatum, quanquam aliquod in Chriſti nativitate ſit dubium. Omni autem ſine primogeniti diſcrimine Nato apud Paganos Genius ſociatur ſtatim, qui & vitæ auctor ſit & gignen-

nendi (*r*). Vnde Genius cujusque colitur, votis, nummis, statuis

(*r*) Variæ sunt de Genio hoc Paganorum superstitiones. Quippe, ut *Augustinus* de Civit. Dei Lib. VII. ex *Varronis* sententia ait, Deus erat qui præpositus esse & vim habere omnium rerum gignendarum credebatur. *Plutarcho* Genius est, qui unicuique mortalium inest. De eodem ita *Censorinus* de Die Natal. cap. III: *Genius Deus est cujus in tutela, ut quisque natus est vivit: Hic sive quod ut genamur curat: sive quod una genitur nobiscum: sive etiam quod nos genitos suscipiat ac tuetur. Certe à genendo Genius appellatur.* Latius adhuc ipsi dominium tribuit *Festus*, qui Genium dicit vim obtinere omnium rerum gerendarum. Eleganter *Horatius* Naturæ Deum humanæ describit, qui natale temperat astrum, Lib. II. Epist. I.

Sit

Sit Genius natale comes qui temperat astrum;
Naturæ Deus humanæ.

Hunc Genium votis & Inſcriptionibus colebant, quæ paſſim occurrunt. *Gruterus* pag. cxi. Antiq. Inſcript.

GENIO
PAG. TIGOR
P. GRACCIVS
PATERNVS
T. P. I.
SCRIBONIA
LVCANA
V. FEC.

Et adhuc illuſtris alia apud eundem inſcriptio ex templo Herculis in Capitolio, ubi GENIO pro ſalute Imperatoris ædes reparatur. Ita autem apud *Gruterum* pag. cix:

PRO. SALVTE. D. D. IMP. PII.
FEL. AVG
ET. MATRIS. AVG. N. ET.
KASTROR

ÆDEM.

ÆDEM. GENIO. COELI.
ADIANTI
MANIPVLI. EIVS
SVA. PECVNIA. REFECERVNT.

ſtatuis & Inſcriptionibus. Per eùm ſoli fere Viri jurabant, ſicut per Iunonem plerumque feminæ (*ſ*), licet & ille utriuſque ſexus ſit Deus, & per

(*ſ*) Familiarem hanc Iurandi conſuetudinem deprehendo. De viris, qui per Genium jurabant, *Seneca* Epiſtol. XII: *Villicus jurat per Genium meum ſe omnia feciſſe.* Fœminæ verò per Iunonem ſuam ut plurimùm. Nam ita Quartilla apud *Petronium*: *Iunonem meam iratam habeam*, *ſi* &c. Non tamen inficias ire poſſim quin per hanc etiam Viri juraverint, cum id ſuadeat *Iuvenalis* Satyr. II.

Et

Et per Iunonem Domini jurante ministro.

Non minori religione per Genium Principis jurabant. Inde *Apuleius* Lib. IX. Metamorph. *Adjurantes Genium Principis contendebant.* Quod maximum apud veteres juramentum fuiſſe demonſtrat *Tertullianus* Apol. cap. 28: *Citius denique*, inquit, *apud vos per omnes Deos quam per unicum Genium Cæſaris pejeratur.*

per hanc quoque Viri juraverint. Idem Genius obtinuit Principis. Contra Chriſtiani per fortunam, non Cæſarum ſalutem, jurare recuſarunt. Cuſtos hic infantum Dæmon eſt Platonicis (*t*) & Patribus, iſque

(*t*) Hi Genii pro Dæmonibus erant apud

apud alios. Ita *Lactantius* Lib. II. Divin. Instit. de Dæmonibus agens: *Geniorum sibi nomen assumunt, sic enim latino sermone Dæmones interpretantur.* Optime autem munus Genii, qui animæ præsidens voluntaria nati moderabatur, expressit *Ammianus Marcellinus* Lib. XXI: *Putabatur*, inquit, *Genius quidam tutelæ salutis appositus, eum reliquisse mundo citius digressurum. Ferunt enim Theologi in lucem editis hominibus cunctis, salva firmitate fatali, hujusmodi quædam velut actus rectura numina sociari, admodum tamen paucissimis visa, quos multiplices auxere virtutes.* Erat autem duplex, Bonus malusque, quod ad *Virgilium* ita notat *Servius*: *Cum nascimur duos Genios sortimur: unus est qui hortatur ad bona, alter qui depravat ad mala.* Quo censu etiam interpretandus est *Persius* Sat. IV.

--- *Diis iratis, Genioque sinistro.*

isque quinti gradus, qui ad

vitæ

vitæ terminum voluntaria nati moderatur, animæ præsidens, haud menti. Varia visebatur forma. Ater subinde & pelle amictus. Duplex est. Bonus malusque. Non quod mala faciat, sed averruncet. Fortuita puerorum, Fortuna, Genitalis Dea regebat, sicut Necessaria fatum, quanquam pro Genio quoque sit Fortuna, quæ Primigenia, quia paris cum infante ævi censetur. Huic in Principis nativitate publicæ in Capitolio positæ sunt effigies. Plerumque Virginalis erat & Muliebris,

quemadmodum Venus & Iuno. Lares eodem cum Genio inter Natales Deos habiti numero (*u*), qui Genius nihil nisi

(*u*) Lares etiam inter Deos Generis recenset *Ovidius* Fastor. Lib. II. Et iis commendatam esse pueritiam innuit *Claudianus* Lib. III. de Rapt. Proserpinæ:

Infidis natam Laribus commisit alendam.

De his ipsis, qui infantem & alere & toto tempore servare dicebantur, *Tibullum* explico Lib. I. El. 2.

Sed patrii servate Lares aluistis & iidem,
Cursarem vestros cum tener ante pedes.

Quocirca tot reperio Inscriptiones passim, Laribus pro Domus salute & incolumitate dicatas. Inter alia Tabula est mar-

marmorea Eboræ in foro piſcario reperta, apud *Gruterum* pag. CVI:

LARIBVS
PRO. SALVTE. ET. INCOLV
MITATE. DOMVS
Q. SERTORII
COMPITALIB. LVDOS
ET. EPVLVM. VICINEIS
IVN. DONACE. DO
MESTICA. EIVS. ET
Q. SERTOR. HERMES
Q. SERTOR. CEPHALO
Q. SERTOR. ANTHEROS
LIBERTEI.

Quæ tamen tabula *Grutero* ſuſpecta eſt tanquam non illius ævi.

niſi mens hominis nati, ignea & Divina, ſine fœminæ orta congreſſu, mediæque inter Deos & animas naturæ. Ne-

que

que planè corporeus eſt, licet ita viſus ſit. Falſi verò antiqui qui Genium Planetas crediderunt, quanquam ad Nativitatem & hi aliquid conferant (*x*). Nec majorem merentur

(*x*) De Planetis, an ad nativitatem aliquid conferant, varia varii. Ipſe *Ptolomæus* Lib. 3. cap. 2. omnem corporis conſtitutionem, quæ puero accidit, ex hora conceptus pendere neque mutari à natalitiis ſtellis vel aliis quibuſdam pronuntiat. Quod ſi alias Aſtrologorum ſcholas percurrere velis, invenies ſtatim ſingulis uteri gerendi menſibus ſingulos præeſſe planetas: ideo octavo menſe vivere natos haud poſſe, quoniam qui primo, idem & octavo menſi Saturnus dominetur Planeta frigidus & ſiccus, hoc eſt, qualitatibus vitæ contrarius: Menſi autem nono Iupiter Fortuna major,

jor, calidus & humidus; ut septimo mensi Luna frigida & humida. De his pluribus differentem adi *Bongum* de Mysteriis Numerorum, pag. 518. & 519. Per plura me non diffundam, nec hisce tam angustis paginis, antequam Majora publicum videbit, aliud addam præter locum elegantem *Iuvenalis*, qui Fortunam omnem à tempore nativitatis pendere statuit, Sat. VII. vers. 149.

--- --- *distat enim quæ*
Sidera te excipiunt modo primos incipientem
Edere vagitus, & adhuc à matre rubentem.
Si fortuna volet, fies de Rhetore Consul,
Si volet hæc eadem fies de Consule Rhetor.
Ventidius quid enim? quid Tullius? anne aliud, quam
Sidus, & occulti miranda potentia fati.

(y) De

rentur laudem, qui ad elementa referunt, in inanimis alioquin vigentia. Fortuna ex Necessitate inducta volubilium, Lares ex triga Deorum nascenti necessaria.

Fuerunt Dii Genitales alii majorum gentium ad Nativitatis Providentiam electi, diversi à Genialibus, propriè Indigetes, vel Tutelares, quibuscum de rebus Achivis consilium iniit Iupiter. Γενέθλιοι Græcis, quibus placidis (*y*) vel

(*y*). De hisce Diis placidis intelligo locum *Ovidii* Lib. I. ex Ponto Epist. VIII:

At tibi nascenti, quod toto pectore lætor,
Nerunt fatales fortia fila Deæ.

Contra de iisdem iratis accipiendus *Plautus* Cistell. Act. III. Sc. I.

Scelestus, natus Diis inimicis omnibus.

vel iratis prout quisque natus, ita felix censebatur. Ad hos Genethliaci spectant (z), in

(z) Dicti hi, qui ex natali constellatione omina captabant, *Genethliaci Gellio* Lib. XIV. cap. I. & *Censorino* cap. XIV. *Planetarii*, *Augustino* Lib. IV. Confess. *Mathematici*, *Isidoro* Orig. Lib. VIII. cap. 9. *Horoscopi*, *Persio* Satyr. VI. Quam tamen Genethliacorum vanitatem irrident alii, inter quos *Sext. Empiricus* Adverf. Mathem. cap. XXI. *Simplic.* in *Epictetum* cap. I.

Nominalibus præsertim advocati.

vocati. Acceſſit quoque Neptunus Genethlius Deus, humore ſuo Nativitatem promovens. Cujus ædes Natalitiæ Lacedæmone.

Puerperæ verò proprii Dii, Parcæ tres ſunt, Partula à pariendo. Poſt partum cuſtodes tres, Silvanum ab ingreſſu nocturno arcentes (*a*); quem

(*a*) Quoniam Sylvani & Fauni quos vulgo Incubos vocabant, improbi quondam fuerant mulieribus ac earum appetiverant & peregerant concubitum, Puerperis ſtatim poſt partum tres cuſtodes adhibebantur, ne Sylvanus per noctem ingrederetur & jacentem vexaret. De his Auguſtinus de Civit. Dei Lib. VI. cap. IX: *Mulieri fœtæ poſt par-*

tum tres custodes commemorat [Varro] *adhiberi, ne Sylvanus per noctem ingrediatur & vexet: Eorumque custodum significandorum causa tres homines noctu circumire limina domus, & primò limen securi ferire, posteò pilo, tertio deverrere scopis: ut his datis culturæ signis, Deus Sylvanus prohibeatur introire.* Additque ab his tribus totidem nuncupatos Deos: *Intercidonam, Pilumnum* & *Deverram.*

quem omni invidia abigunt, etiam coronato asini capite ad lectum puerperæ suspenso. Hic lectus idem qui nuptialis, feminis familiaris, in atrio seu aula seu horto (*b*), dum

(*b*) Lectum Genialem quasi generalem à generandis liberis appellatum animadvertit *Servius* ad Lib. VI. Æn. Eundemque genialem lectum pro puerperis stra-

ſtratum eſſe ſuadet *Prudentius* Lib. I. contra Symmachum:

Nondum maternam partu vacuaverat alvum,
Conceptamque viri Sobolem paritura gerebat
Pronuba; jam gravidæ fulchrum geniale paratur.

Sternebatur autem vel palam in hortis, ut ille apud *Iuvenalem* Sat. x. in hortis Lucullianis:

—— —— Tyriuſque palam Genialis in hortis
Sternitur. —— ——

Vel etiam in atrio domus, ante ipſam januam; qui idcirco *adverſus* dictus eſt. De quo accipiendus *Catullus*:

Si tamen adverſum mutarit janua lectum
Sederit aut noſtro cauta noverca toro.

dum in terram natus deponitur; ſternitur exemptilis,

(nonnullis Pilumno & Picumno (c) clausis januis,

(c) De hoc *Servius: Varro*, inquit, *Pilumnum & Picumnum infantium Deos esse ait, eisque pro puerpera lectum in atrio sterni, dum exploraretur an utilis* [fortasse *vitalis*] *si qui natus est.*

obductoque thalamo. Statuam Herculis expressit, in certum futuræ magnitudinis omen, vel ut facilius puerperam cum infante caperet. Ditioribus auratus & argenteus, simplici pauperioribus ornatu, vel ex ebore vel testudine compactus. Accedunt lecto flores vestesque seu purpureæ seu auratæ, cui loco puerperæ insi-

insident mariti Tibareni & Cantabri (*d*), ut uxorum vice ægrotent.

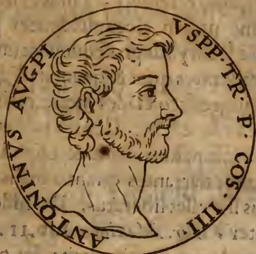
(*d*) Tradit hoc de iis *Cælius Rhodig.* Lib. XVIII. cap. 22. Quod ex *Diodoro Siculo* hausit, qui Biblioth. Hist. Lib. V: ὅταν γὰρ ἡ γυνὴ τέκῃ, ταύτης μὲν οὐδεμία γίνεται περὶ τὴν λοχείαν ἐπιμέλεια. ὁ δ' ἀνὴρ αὐτῆς ἀνεπεσὼν ὡς νοσῶν, λοχεύεται τακτὰς ἡμέρας, ὡς τοῦ σώματος αὐτοῦ κακοπαθοῦντος. i. e. *Nam mulieris enixæ nulla in puerperio cura geritur: sed maritus ejus velut æger decumbens, & corpus male affectum habens, puerperæ vice per certos aliquot dies in lecto decumbit.*

Nato infante nunc ploratus, nunc lætitia apud diversos (*e*). Ille quidem ob tristia

(*e*) Apud *Georgium Palamum* Orat. I. elegantissime accusat Anima corpus,

pus; & ſe eò contineri & ſtringi in ipſo matris utero queritur, nec liberari dum in lucem prodit, ſed oriri hinc ejulatus natalitiis cantibus ex adverſo reſpondentes, & undique devincientes faſcias, & cunabulorum vincula, ſepulchralibus ligamentis cognata. Ἐντεῦθεν, inquit, καὶ κλαυθμυρισμοὶ τῶν γενεθλίων ἀσμάτων ἀντιφθέγγονται καὶ περισφίγγουσι ταινίαι καὶ κειρίαι σπαργάνων συγγενεῖς. Quem locum *Gibert. Cuperus* Obſervat. Lib. II. cap. 9. optime explicat ex nummo Antonini Pii, cujus averſa in parte Fauſtinæ partus, ut vult *Seguinus*, videtur ſub ſpecie Matris Ideæ cum tympaniſtis & Tibicinibus, qualem nos hic damus:

ſtia miſeræ vitæ exordia. Vnde non naſci optimum judicabat gentium conſenſus. Thraces enim Natales hominum flebant (*f*), exſequias verò eorun-

ANTONINVS AVG PI VS PP TR P COS IIII

(*f*) Hujus rei testis est *Herodotus* Lib. III, quo referente, Thraces infantem recens natum circumsedentes ploratu atque lachrymis prosequebantur, commemorantes quot & quantæ illi, hanc vitam ingresturo clades atque calamitates subeundæ essent. Contra autem hominem defunctum cantu & tripudiis efferebant, narrantes quantis malis & ærumnis ille esset liberatus. De iisdem eleganter *Valer. Maximus* Lib. II. cap. I. *Thraciæ vero natio merito sibi patientiæ laudes vindicaverit, quæ natales hominum flebiliter, exsequias cum hilaritate celebrans, sine ullis doctorum præceptis, verum conditionis nostræ habitum prævidit.* Quo respectu *Solinus* cap. X. *Luctuosa* Thracum *Puerperia* vocat.

eorundem hilares prosequebantur, Causianorúm ritu, à quibus usus tibiarum fluxit in funeribus. Persæ ante quartum,

tum, vel quintum, vel ſeptimum annum natos non aſpexerunt, finito nempe primo fatorum circulo. Quod & veteribus Gallis placuit. Rident tamen Matres poſt ſeptimum diem quando vitalem ſperant natum, qui & ipſe plorat antequam rideat, variam ob cauſam. Meliorum etiam morum gentes de feliciter tranſacto puerperio lætabantur. Gaudium & ſalutatio inter amicos & clientes, *Hodie Nate Salve* (g); ab Oriente ad Romanos

(g) De gratulatione illa in Puerperio *Gellius* Noct. Attic. Lib. XII. cap. 1:

Eamus & Puerperium visum & Patri gratulatum. Formula autem illa, *Hodie nate salve* apud *Plautum* Pseudol. Act. 1. Sc. 3.

manos delato more, quam gratulationem prout quis ad Publicum bonum natus videbatur, vel ad damnum, variabant.

Hic amicorum congressus antequam fieret, utero egressum statim lavabant, tanquam à matre sanguinolentum (*h*). Can-

(*h*) Quoniam adhuc à Matre rubentes sanguinolenti sunt infantes, statim orti ad eluendum sanguinem lavabantur aqua, teste *Hieronymo* Lib. IV. ad Ezechielem: Ita Bromia ancilla apud *Plautum* loquitur Act. V. Sc. 1:

Post-

Postquam peperit pueros lavare jussit nos.

Quippe quod præter consuetudinem puerorum, qui nati rubere solent, candidissimus Clodius Albanus natus sit, inter rara refert *Capitolinus*.

Candidos quippe nasci inter rariora exempla. Lavabantur partim sale, molesto satis, partim aqua, eaque vel tepida, ut in funeribus, vel fervente, vel frigida, qua Germani etiam legitimum fœtum explorarunt (*i*), sicut ad solem

(*i*) De hac Germanorum consuetudine, qui aquæ Rheni arbitrio explorabant essetne partus legittimus an nothus, Epigramma exstare monet *Turnebus*

nebus Adverſar. Lib. xxi. cap. 15. Et eo alludit *Claudianus* :

— *naſcentes explorat gurgite Rhenus.*

Item dubios natos examinat Aquila. Pſylli partus ſerpentibus offerebant (*k*) dijudicandos.

(*k*) De Pſyllis, qui recens editos ſerpentibus offerebant, ut originis fidem probarent, venenis judicantibus, *Solinus* cap. xxvii. Et hoc ipſum carminibus cecinit *Lucanus* Lib. ix.

— — *fiducia tanta eſt*
Sanguinis in terram parvus cum decidit infans,
Ne qua ſit externæ Veneris miſtura timentes,
Lætifica dubios explorant aſpide partus.

(*l*) Quod

candos. Æthiopes avibus, ut legitimos discernerent, imposuerunt. Græci aqua pariter ad sordes puerorum abluendas, usi. Additum subinde oleum in χύτλῳ (*l*), vel

(*l*) Quod sale, vel aquâ aut tepida aut frigida, vel vino vel nive laverint varii taceo, de oleo χύτλῳ tantùm addam *Nonni* locum, Dionysiac. Lib. xxv.

Τικτομένῳ δ' οἱ ἦεν ἔρις τροφὸς ἔγχεα δ' αὐτῷ,
Μαζὸς ἔην καὶ χύτλα, φόνοι καὶ σπάργανα θώρηξ.

Nato vero illi erat contentio Nutrix: gladii vero ipsi
Mamma erat & vasa oliaria, cædes & fascia thorax.

toto corpori, vel oculis naribusve, ad infantis robur & calo-

calorem non satis firmum augendum, conservandum. Eo tamen ordine, ut lotionem aquæ sequeretur oleum. Lacedæmonii vino lavarunt, ut morbosum corpus explorarent, alii Græcorum rore, Cimbri nive. Lavandi vel in clypeo (*m*) collocati antiquo

cum

(*m*) In clypeo olim lavabantur. unde apud *Nonium* in Andromeda citatur hic versus:

Nam ubi introducta est puerumque ut lavarent, collocant in clypeo.

Fuisse autem hunc antiquum cum funeribus ritum patet apud *Euripedem* in Troadibus, ubi cadaver Astyanactis pueri lotum defertur in clypeo.

(*n*) De

cum funeribus ritu, vel in mnaſiterna, vel labello, vel alio vaſe. Alvei quoque fit mentio, quod ſcaphiſterium appellatur. Crater Triſmegiſto. Chriſtianis baptiſterium, qui id debuerunt Romanis. Alvei in familia Cæſaris teſtudinei (*n*) erant in uſu, quo

(*n*) De alveis illis in familia Cæſaris teſtudineis eorumque uſu *Iul. Capitolinus* in Clod. Albino: *Fuit autem*, inquit, *aliud ſignum imperii. Nam quum Cæſariana familia hoc ſpeciale habuerit ut parvuli domus ejus in teſtudineis alveis laverentur, nato infantulo teſtudo ingens patri ejus* [Albini] *munere piſcatoris allata eſt: quod ille homo literatus omen accipiens, & teſtudinem libenter excepit, &*

& eam curari jussit atque infantulo ad excaldationes pueriles dicari, nobilitandum etiam hinc sperans.

quo modo & lavabantur grandiores, quibus impositis hastam addebant cum hac acclamatione, ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τὰν (o). Lava-

(o) Fœminæ Laconicæ, quia nihil magis quam liberorum fortitudinem exoptabant, ominis captandi causa filium quem pepererant mox in clypeo collocabant; acclamantes ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τὰν. Id quod affirmat *Thucididis Scholiastes* Lib. II. εὐθὺς, ὡς ἐτίκτετο τὸ παιδίον, ἐν ἀσπίδι ἐτίθεσαν αὐτὸ, καὶ δόρυ πλησίον. καὶ ἐπεβόων, ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τὰν. i. e. [Lacedæmonii] *confestim simul natus esset puer, in clypeo eum collocabant, & hastam juxta. tum acclamabant:* ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τὰν.

(p) Quo-

Lavabant autem ſuis interdum manibus puerperæ ipſæ robuſtiores, ut plurimum obſtetrices vel ancillæ, quin ſervi & Eunuchi, qui idcircò muneribus donabantur. Fuit etiam quum ipſi Patres natos abluerent inſigni amoris argumento.

Lotus infans in terram ſtatutus (*p*) fuit antiquis temporibus

(*p*) Quoniam natus infans & lotus ab Obſtetrice in terram ſtatuebatur, ideo apud plurimos Authorum infantes nudos terra excipere dicitur. Eleganter illuc collinit *Plinius* Lib. VII. Nat. Hiſt. in Proœmio: Natura, ait, *hominem tantum nudum & in nuda humo, natali die abjicit ad vagitus ſtatim & ploratum.*

tum. Idemque significare voluit *Ovidius*, cum ita in Ibim:

Qui simul impuro matris prolapsus ab alvo
Cyniphiam fœdo corpore pressit humum.

Sanctior tamen, quam ut fœdo corpore, ut hic apud Poëtam, humum premeret, Augustus quippe quam primum natus attigisset terram consecrata est apud *Suetonium* in Octavio cap. v.

poribus non sine pompa. Mos è sacris Hebræorum, qui tamen ante Iustinianum desiit. Religiosè consecrata terra quam primum attigissent Augusti. Factumque id (*q*), sive ut

(*q*) Causa hujus moris seu potius superstitionis triplex. Sive ut vocem terræ con-

contactu acciperet infans, de quo *Macrobius* Lib. 1. Saturn. cap. 12. ubi Terram asserit dictam *Opem quod ipsius auxilio vita constet: Fatuam, quod infantes partu editi, non prius vocem edant quàm attigerint terram.* Sive ut auspicaretur rectus esse Diis Conjugalibus, ut *Varro* explicat Lib. 11. de Vit. P. R. apud *Nonium.* Sive denique ut Opem seu Matrem communem salutaret, quod persuadet *Macrobius* Lib. 1. cap. 10. *Huic* [Terræ] *Deæ Opi,* inquit, *sedentes vota concipiunt, terramque de industria tangunt, demonstrantes ipsam Matrem esse mortalibus appetendam.*

ut vocem terræ contactu acciperet, sive ut auspicaretur rectus esse Diis Conjugalibus, unde ab Obstetrice erectus in terram erigebatur; sive ut Opem seu Matrem communem.

nem ſalutaret, cujus poſthac indigebat ope. Ita in terra conſtitutis Statina Dea (*r*)

(*r*) Hujus Deæ Statinæ meminit *Tertullianus* Lib. de Anima: *Dum prima etiam conſtitutio infantis ſuper terram Statinæ Deæ ſacrum eſt.*

puerilis præerat, vel, ut aliis viſum, Statanus. Nihil autem horum factum, ſi ante depoſitionem inter vivos eſſe deſiiſſet. Hinc quorum vitalia indicia, tellure ſuſcipiebantur à Parente (*ſ*), vel Procuratore

(*ſ*) Hanc infantum à Parentibus ſublationem clarè ex *Seneca* intelligo, qui Conſol. ad Marciam cap. 18. *Conſulti ſunt de nobis parentes noſtri, qui cum condi-*

conditionem vitæ noſſent, in hanc nos ſuſtulerunt. Terentius Andr. Act. II. Sc. VI.

Nam quod peperiſſet juſſit tolli.

tore ejus, quo inter legitimos numerarentur hæredes. Vbi differre conſtat naſci & ſuſcipi, educare & tollere, cujus varia eſt notio. Tollere enim pro generare poſitum, quia pro mortuis habiti qui non ſuſcipiebantur, ut ſervi, imò pro necare. Fiebat ea ſublatio ope Levanæ Deæ (*t*), ſed

(*t*) Fierique credebant eam ſublationem ope Levanæ Deæ, de qua *Auguſtinus* de Civit. Dei Lib. IV. cap. II: *Ipſe opem ferat naſcentibus excipiens eos*

ſinu terræ, & vocetur Opis. Ipſe in vagitu os aperiat & vocetur Deus Vagitanus. Ipſe levet de Terra & vocetur Dea Levana.

ſed à Patris dependebat voluntate, cui vitæ & mortis poteſtas in eos, quos pro ſuis agnoverat, licet eam amori Vxoris vel meretricum plerumque ſubmiſerit. Cuncta ritu hoc celebrata, vt ex terra ſublatum infantem ſuſciperet per ſervum Parens, vel ejus vice puerpera ipſa, vel ſoror illius, vel familiaris aliqua. Obſtetrices quoque. Vnde Terræ Matres dictæ. Partum autem tollere nolebant Pa-

tres, si sexus esset sequioris (*u*): quippe masculus

(*u*) Diversus tamen sexus aliquam in sublatione peperit differentiam. Quippe Patres partum sexus sequioris tollere nolebant, sed potius necari præcipiebant. Ita *Ovidius* Metam. Lib. IX.

Edita forte tuo fuerit si fœmina partu;
[Invitus mando: pietas, ignosce] necetur.

boni fuit ominis. Contraria Indis (*v*) Lacedæmoniisque

(*v*) De Indis *Curtius* Lib. IX. *Genitos liberos*, inquit, *non Parentum arbitrio tollunt aluntque, sed eorum, quibus spectandi infantium habitum cura mandata est.*

lex, quæ, patribus arbitrio tollendi detracto, iis relin-

quit voluntatem ſuſcipiendi quibus ſpectandi infantes curam demandavit. Omnes Iudæi tollebant, Crotonenſes nullos. Contra quam tollendi libertatem natæ Leges Papiæ, & jus tot liberorum apud varias gentes.

Quos ſuſcipere nollet Pater ominis ergò & metus, more à Diis derivato, expoſiti fuerunt (*x*), quandoque ene-

(*x*) Hujus Expoſitionis illuſtria occurrunt exempla. De Cyro quem propter ſomnium, quod de partu filiæ interpretati ſunt harioli, ſuſcipere noluit Aſtyages, *Juſtinus* Lib. I. cap. 4. De Romulo & Remo *idem* Lib. XLIII. cap. 2, quos

quos Amulius præ metu exponi juſſit. Denique de Moyſe ad Nili ripam expoſito ſacræ paginæ teſtantur. De quo Pharaonis præcepto *Ezechiel* Tragicus in Exagoge:

Ἔπειτα κηρύσσει μὲν Ἑβραίων γένει
Τ' ἀρσενικὸν ῥίπτειν ποταμὸν ἐς βαθύῤῥοον.

id eſt,

Deinde juſſit ut Hebræorum gens
Maſculos jaceret in fluvium profundum.

enecati. Cui contrariam legem Romulus (*y*), multitudini au-

(*y*) Magnitudini tamen urbis ac frequentiæ Romulus conſuluit apud *Dionyſium Halicarnaſſ.* Lib. II. ubi nullam prolem necari, nec, præter monſtroſam, exponi permiſit. Propter eaſdem cauſas Thebani etiam expoſitionem lege ſuſtulêre, capitis ſuppliciô conſtitutô ſi quis infantem expoſuiſſet, referente *Æliano* Lib. II. Var. Hiſt. cap. 7.

augendæ intentus, induxerat. Thebani etiam certis cautelis inhibuerunt. Majori jure Athenis Cynoſargi ſpurii expoſiti (z), & Romæ omnis

(z) De hoc egregium ſuppeditat locum *Io. Tzetzæ* Hiſtor. Chil. XIII. cap. 489.

Εἰς ὄστρακον γὰρ γράφοντες τὸ ὄνομα ἐκείνου,
Ἐῤῥίπτουν εἰς κυνόσαργες. τόπος δ' Ἀθήναις τοῦτο,
Οὗ καὶ τοὺς νόθους ἔῤῥιπτον τοῖς χρόνοις τοῖς προτέροις.

In teſtam enim ſcribentes nomen ipſius,
Projiciebant in Cynoſarges. locus autem Athenis hic,
Quo & ſpurios projiciebant temporibus priſcis.

generis nothi. Nam abortus promovere per legem ICtorum

rum vetitum & Medicorum (*a*), ut ad minuendam mul-

(*a*) Alii fœtum expoſitioni maturum fieri non permittebant; ſed antequam in lucem legittimè ederetur, adhuc in utero materno vix conceptum abortivis expellere tentabant. Quod tamen omnes boni deteſtatione & communi odio proſequebantur. *Gellius* Lib. 12. cap. 1: *Quod cum ſit publica conteſtatione communique odio dignum, in ipſis hominem primordiis, dum fingitur, dum animatur inter ipſas artificis naturæ manus interfectum iri.* Nec minus mulieres quæ hoc conabantur homicidii reæ tenebantur, quam ſi editum necaſſent. Ita enim *Auguſtinus* Serm. de temp. 111: *Mulier quæcunque fecerit per quod jam non poſſit concipere, quotiescunque parere poterat, tantorum homicidiorum ſe eſſe ream cognoſcat.*

multitudinem Minois damnemus merito inſtitutum. Exponebantur inprimis monſtroſa (*b*), nonnunquam benè nati

(*b*) Quinam verò & quam ob cauſam exponebantur, diſertè nos edocet *Terentius* Hecyr. Act. IV. Sc. I.

--- --- ſed demiror
Quid ſit, quam ob rem tantopere hunc omnes nos celare volueris
Partum: præſertim cum & recte & ſuo pepererit tempore.
Adeone pertinaci animo, ut puerum præoptares perire.

Ex quibus verbis *Donatus* duas cauſas celandi vel exponendi partus elicit: *Duæ cauſæ ſunt*, inquit, *celandi partus. Si non tempore ſuo venerit quod indicium ſtupri eſt: & ſi non recte evenerit: hoc eſt, monſtrum aliquod natum fuerit. Hic autem & tempore ſuo & rectè natum prædicat.*

dicat. Quare ego & tertiam addo causam ex mente ipsius *Comici*, quod interdum etiam bene natos invidiæ causa exposuerint, quo modo intelligenda arbitror ultima ejus verba:

Adeone pervicaci animo ut puerum præoptares perire.

nati invidiæ causa, quod parricidium est in Digestis, interdum ut interficerentur, subinde ut servarentur quos perdere decretum fuerat. Aliquando partus exponebant, ob publicam calamitatem (*c*), ut

(*c*) De Romanis enim quod in publico luctu pueros exposuerint, refert *Suetonius* in Caligula cap. 5: *Quo defunctus est die, lapidata sunt templa, subversæ Deum aræ, Lares familiares à quibusdam*

dam in publicum abjecti, partus conjugum expositi.

ut ex facris Orientalium liquet, à quibus ad Græcos, & ab his ad Romanos inſtitutum hoc tranſiit. Romani tamen dubii videntur, ſublato penitus per Valentinianum & Valentem more noxio. In exponendo ſervorum ſervarumque opera uſus fuit Dominus, hoc quidem ritu, ut clam exportarentur per tenebras, &, quibus agnoſcerentur grandævi, crepundia (*d*) addebantur

(*d*) Crepundia hæc ſive γνωρίσματα *Terentio* Eunuch. Act. IV. Sc. 6. *Monumenta*

menta dicuntur. Et interpretatur *Donatus* : *Monumenta , quæ Græci dicunt* γνωρίσματα καὶ σπάργανα. Addebantur autem illa crepundia exponendis infantibus , ut poſtea grandævi à Parentibus noſcitarentur. Quod ex *Plauto* colligo Ciſtellar. Act. III. Sc. I.

Nam hic crepundia inſunt, quibuscum
te illa olim ad me detulit :
Quæ mihi dedit, parentes te ut cognoſcant facilius.

Et ad hunc ſenſum traho *Ciceronem* volentem, qui in Bruto: *Quoniam totum me non nævo aliquo aut crepundiis ſed toto corpore videris velle cognoſcere.*

ſeu γνωρίσματα, rarò nudis relictis. Erantque illa vel annuli (*e*) in ſignum libertatis, &

(*e*) Crepundia annulos fuiſſe ex *Terentio* liquet Heautont. Act. IV. Sc. I.

--- --- Hic profecto est annulus, quem ego suspicor
Is, qui cum exposita est gnata --- ---

& ne ab hæreditate viderentur exclusi; vel monilia matrum, quarum hic ornatus, & brachialia, promiscui tunc inter plurimos usus; nonnunquam fasciis ipsis seu ταινίαις (*f*), quibus utriusque

(*f*) Fasciam vel ταινίαν fuisse, persuadeor ab *Heliodoro* qui Æthiop. Lib. IV: ὥστε ὥρα σοι πάντως ἐπιδεικνῦναι μοι τὴν ταινίαν ἐν τῇ παιδὶ συνεκτεθεῖσαν ὑποδεδέχθαι μετὰ τῶν ἄλλων γνωρισμάτων ἔλεγες. id est, *Quamobrem tempus est omnino ut mihi fasciam ostendas, quam cum filia expositam te cum cæteris indiciis recepisse dicebas.*

parentis insculptum nomen, invo-

involuti, & fibulæ conjunctæ. Vas, in quo exportabantur, χύτρα dicitur seu olla, item ὀσεράκιον, fiscella quoque (*g*). Ali-

(*g*) Instrumentum quo Moyses expositus, Navigioli formam expressisse videtur. In vulgatis Bibliis *Exod.* cap. 2. vers. 3. *Fiscella scirpea* nominatur: Et *Iosephus* atque *Alexandrinus Clemens scirpos* interpretantur, cum ex papyro vas constructum dicant, quia iis in locis abundat. In Rabbinico opusculo, quod de Vita Mosis edidit *Gaulminius*, hoc Vasculi contextum ex juncis תבה *thebah*, *arca* nominatur. Quicquid sit ex papyro fuit ut navigioli formam non defuisse videamus, de qua ita etiam apud *Esaiam* cap. XVIII. vers. 2. *Vulgatus* legit: *Qui mittit in mare legatis & in vasis papyri super aquas.* Et ut minus de Moysis fiscella dubitemus, hoc genus Nili

fluvio familiare meminit *Lucanus :*

--- sic cum tenet omnia Nilus,
Conseritur bibula Memphitis cymba papyro.

Quare huc pertinere Ectypon Gemmæ, quam Nicolaus Fabricius, Dominus du Peïeres, *Laurentio Pignorio* Mensam Isiacam exponenti, exhibuit, persuadet nobis *Petrus La Sena* in Cleombroto, quam nos hic damus :

Putat enim figurarum faciem hoc manifestissime indicare, quippe in navigiolo lectuli similitudo & in icuncula humana, infans fasciis involutus à quovis facile agnoscitur. *Laur. Pignorius* vult

vult esse Orum seu Harpocratem in Baride forsan jacentem, virgata veste indutum, pedibus indiscretis.

Aliquando ex papyro ac bitumine, seu arundine & levissimo ligno, aliquando vas fictile. Cantharus ad poculi Bacchi similitudinem. Nec enim Cantara anus est (*h*), sed

(*h*) In Cantharis etiam exponi soliti, unde intelligendus *Terentius* in Andria Act. IV. Sc. 5.

Dav. *Luem ne ego heri vidi ad vos adferri vesperi?*
Mys. *O hominem audacem.* Dav. *verum. vidi Cantharam*
Subfarcinatam.

Vbi inepte admodum *Donatus*: *Canthara,*

thara, inquit, *nomen est anus*. Sed cur adferri dicitur, & non potius pedibus suis incedere? Quare majorem veri speciem sententia habet *Euphragii* Grammatici qui *Cantharam subfarcinatam* interpretatur, *quasi corbem supponendo puero repletam*.

sed corbis potius, quæ Cistella alibi, qualis Moysis erat viminea oblonga & clausa. Aliqui in corio bubulo exposuerunt. Locus puero exponendo dicatus, plerumque concursu hominum frequentabatur. Nam in desertis collocati pro occisis erant. Ad compita apud Græcos, inter quos Athenienses spurios ad Cynosargen extra portam relegabant,

bant, ubi & iidem tanquam in gymnaſio exercebantur adulti, & nomen mutabant. Degeneres Lycurgus ad Apothecas miſit (*i*). Romani

(*i*) Teſtem habeo *Plutarchum* qui in Lycurgo de Spartanis: εἰ δὲ ἀγεννὲς, καὶ ἄμορφον, ἀπέπεμπον εἰς τὰς λεγομένας Ἀποθέτας, παρὰ Ταΰγετον, τὸν βαραθρώδη τόπον. *Male natum & deformem amandabant in voraginoſum locum ad Taygetum, quem vocabant Apothetas.*

& Ægyptii ad fluvios, illi quoque ad lacum Velabrenſem, ubi puerorum fiebat commutatio, & ad Columnam Lactariam (*k*), denique ad cloacas. Apud Chriſtianos in

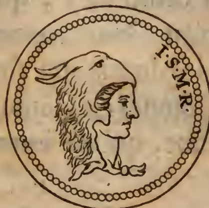
in pietatis locis reconduntur. Ita autē expoſitos leges Romanorum publicæ tutantur. Nam ſoluti ſunt patria poteſtate, non abſolutè, quia ſolutis alimentis repeti poſſunt, præſertim à matribus. Alibi in nullo.

erant

(*k*) Quapropter dicta illa Columna Lactaria, quod ibi infantes lacte alendos deferebant, teſte *Feſto* de Verbor. Significatione. Fuitque in foro Olitorio, ita deſcribente *P. Victorio* in Deſcript. Vrbis, region. 11. Ad hanc Columnam Lactariam *Ravardus* in Lib. Conject. cap. 17. refert veroſimili ſane conjectura *Goltzii* Numiſma in Faſtis, fol. 208.

In

ÆSPILLO
Q·LVCRFI·Q·F

I·S·M·R·

In eo enim Columna depicta est, ut ipse judicat, media inter duas capras cum infantulo; & altera parte effigies Iunonis Sospitæ Matris Romanorum, cui commendari adserit infantes lacte caprino ali solitos. Et hanc suam conjecturam adeo *Goltzio* placuisse refert, ut postea Indicem rerum in Fastis memorabilium conficiens, columnam illam *Lactariam* appellare non dubitaverit. Non tamen satisfacit hæc conjectura *Alphons. Acaranzæ* Lib. de Partu cap. IV. Sect. 2.

erant censu (*l*), quia servi videntur. Nulli tamen licuit in suum dominium vindicare, quin omnes ex Canone liberi evadunt, qui ne inter irregulares

(*l*) De hoc Expositorum censu vide *Senecam* Lib. v. Controv. 33.

(*m*) Sic

lares quidem audet reponere. Agnoſcebantur certis monumentis, iiſque cum expoſitis iterum repertis, cœna adornata.

Alias apud antiquos videas puerperas, quæ tantum abeſt expoſuerint natos, ut, quibus carebant, alienos expoſitos ſibi ſuppoſuerint (*m*), vel ſub-

(*m*) Sic apud *Plautum* Trucul. Act. II. Sc. 5.

--- --- mater dicta quod ſum eò magis
Studeo vitæ, quæ auſa ſum tantum clam dolum aggrediri,
Lucri cauſa avara probrum ſum executa, alienos dolores
Mihi ſuppoſivi.

(*n*) Ex

ſubdiderint. Inprimis meretrices, ut ſe puerperas amantium gratia ſimularent, & obſtetrices, falſum partum aliis ſupponentes. Illæ aqua & igne arcebantur: in his verò capitalis conſtituta pœna. Hoc pacto à ſterilibus hæredes quæſiti, quos etiam ex via Appia petere potuerunt. Omnibus autem ſuppoſitis ad legitimam matrem fas erat redire. Monſtra in exponendorum numero, quia cunabula exterrent, ter novem virginibus expiarunt Romani, cantantibus carmen & donum

donum Iunoni offerentibus, iteratiſque hoſtiis, ſi primis litatum non eſſet, ex præſcripto augurum & quindecim Virorum procurarunt. Non expoſita tamen, ſed occiſa, ferro partim, partim igne. Plerumque in aquam immerſa (*n*). Quæ omnia ad placan-

(*n*) Ex Aruſpicum diſciplina moribus Romanorum receptum erat Androgynos, cum hujus generis monſtra minime educanda eſſent religionis obtextu, in mare deportare & in profundum demergere, ut non uno in loco *Iul. Obſequens* Libell. de Prodigiis teſtatur, ad evertendum quod impendere malum ex ortu Reipublicæ verebantur. *Iacobus Durantius* expiationis cauſa Androgynos

nos æquoris undis ſuffocatos ait, quod veteres ad purganda & expianda mala omnia his aquis frequentiſſime uterentur. Quod tamen in ipſum retorquet *Petr. La Sena* in Cleombroto, cap. VIII. Quippe projectione & necatione Androgyni mare potius ipſum pollui verba hæc *Ciceronis* pro Roſcio evincunt: *Noluerunt corpus feris objicere, ne beſtiis quæ tantum ſcelus attigiſſent immanioribus uteremur: non ſic nudos in flumen dejicere, ne cum delati eſſent in mare ipſum polluerent.*

candos Deos perpetrata, qui imminentem iram monſtris monſtrabant. Mera intelligimus monſtra, non illa quæ in lege Papia Matri proderant, quæ nec ab Eccleſiaſtica dignitate, quia ſana ſunt, in Canonis veterum excluduntur.

Sed

Sed ad natum à Patre ſuſceptum redeamus, qui involucris tegendus. Illa duplicia infantibus. Alia quæ rubenti ſubſternuntur, quale linteamen album, quo, donec ablatus ſit, involvitur puer (*o*). Sacrum id infantibus ſignum, quia ad Deos ſacerdoteſque linum pertinet. Placuit idem commoditatis cauſa, ſicut lintei

(*o*) Prioris generis involucrum, nempe linteamen album, quo, donec ablutus erat, involvebatur puer, nobis ob oculos ponit *Iulius Capitolinus* in Clodio Albino: *Filius mihi natus eſt* VIII. *Cal. Decembr. ita Candidus ut linteamen quo exceptus eſt vinceret.*

tei thoraces Græculis, vel ut tenerrima corpora lini virtute solidentur. Etenim linum fuit nascentium, quemadmodum Charystius seu amianthus mortuorum. Linum hoc infantum in candido nonnunquam purpureum apponebatur, nonnunquam pro dignitate pueritiæ substernebatur. Alia habuit involucra jam lotus, & in cunis reponendus. Ea vel fasciæ seu panni (*p*) toto

(*p*) Inter involucra, quæ lotus & in cuna reponendus puer habebat fasciæ erant vel panni, eæque fasciæ modo albæ modo purpureæ pro varia puerorum fortuna. De his intelligo *Capitolinum* in

in Clodio Albino: *Acceſſit omen quod cum pueri ejus familiæ ruſſulis faſciolis illigarentur, quod forte lotæ atque udæ eſſent ruſſulæ faſciolæ, purpurea matris illigatus eſt faſcia.*

toto corpori circumducti, vel incunabula, quibus cunis alligatur. Quæ accurate omnino diſcernenda. Priorum in defunctis quoque uſus, ut natis. Faſciæ æquales commodum infantis ſpectant, ſæpius laneæ variis coloribus; ſed Magnates vel albas vel purpureas tantum ſibi ſeligerant. Dicuntur quoque crepundia, quibus expoſiti vel adulti ludebant. Ideò invecta, ut ſa-

lem contineant & per aliquot annos membra ſtringant (*q*)

(*q*) De earum autem, quæ æquales commodum infantis ſpectabant, uſu duplici *Hieronymus* in cap. XVI. Ezechielis, nempe ut & ſalem, quo tenella corpora conſpergebantur, continerent, & membra in rectum exitura ſtringerent. Ita autem Hieronymus: *Tenera infantium corpora pannis involvuntur duplicem ob cauſam: ut & ſale ſiccetur corpus, quod pannis ne defluat ſervatur & ſtringitur: & membra tenerrima ne facile depraventur.*

Barbaris. Romanis verò vix annuum ſpatium. Incunabulis infans cunis alligatus (*r*), ne motu

(*r*) De cunabulis his, quibus infans cunis alligabatur, omnino accipiendus *Plautus* in Amphitryone:

Nemo

Nemo eum colligare quivit incunabu-lis.

motu exturbaretur. Illuſtriorum ex purpura, ſecus quam faſciæ, quia hæ teguntur, illa patere debent. Interdum ſtrophium mammarum virginale matris, purpura tinctum. Tranſiere ſubinde ad mortuos, ſicut κειρία mortuorum ad cunas. Annum ſuperarunt in iis infantes nunquam, quibus tripudia quoque inter ornamenta.

Cunæ rurſum verſum trahi aptæ inter obſcœnas res recenſentur, & cum σπαργάνοις

ſeu faſciolis confuſæ. Has Nutrices movent, vel ſervi Cunarii (*f*), qui poſtea for-

(*f*) De Cunario *Martialem* explico Lib. XI. Epigr. 40.

Cunarum fueras motor Charideme mearum.

Super eandem rem illuſtrem plane ex *Grutero* afferam Inſcriptionem, pag. CCCXI:

D. M.
TEIÆ. THREPTE. SO
ROR. PIISSIMÆ. CVNA
RIÆ. RVFINÆ. V̄. V̄
GLYPTVS. FRATER. QVI
ET. FELIX. VIVOS. VIVÆ
POSVIT.

ſan puerorum eorundem pædagogi, & ancillæ Cunariæ. Forma variæ. Modò clypeus, modo

modo cribrum & vannum (*t*), aliàs navigioli forma, eaque vel tecta ſpinis vel aperta; nonnunquam verſatilibus fulcris huc illuc moti infantes, vel angulis penſilibus ad ſomnum compoſiti & voluptatem, etiam grandiores ex Gymnaſticorum præcepto. Pue-

(*t*) Omitto alias cunarum differentias alibi fuſius explicandas. De Vanno ſeu ventilabro pro cunis apud *Callimachum* eſt, Hym. 1.

—— —— σὲ δ᾽ κοίμισεν Ἀδρήστεια

Λίκνῳ ἐνὶ χρυσείῳ —— ——

Λίκνον enim ſive λικμὸς vannus, item cribrum Svidæ. Pro cunis etiam apud *Homerum* Hymno in Mercur.

 (*u*) Ad

Puerorum cunæ ad latera (*u*), Medicorum verò etiam sursum deorsumque duci potuerunt. Magnatibus segmentatæ, non tam vermiculata pictura, quam stragulis purpureis, quibus flores accesserant, & pelvis excrementis puerilibus recipiendis destinata. Præ-

(*u*) Ad puerilium hoc cunarum genus, quæ ad latera duci poterant, refero elegantissimam Tabulam antiquissimi Codicis manuscripti Geneseos, apud *Lambeccium* Comment. Biblioth. Cæsar. Lib. III. Ex quo Codice fragmentum cap. 39. Geneseos delineat ita *Lambeccius*:

Vbi

Vbi præter varia ad Gynæcea veterum, rem vestiariam & lanificium spectantia, observatu dignissimæ Cunæ infantiles rursum versum trahi aptæ, in quibus jacentem puerum nutriali arte sopire ac crepundiis vel aliis adhibitis crepitaculis delinire gestit Cunaria, eodem plane modo quo hæc describit *Arnobius* Libr.

IV. Adverſ. Gentes: *Suxit fluenta mammarum, vagitum edidit, repſit? atque ut fletum poneret ineptiſſimè tractum crepitaculis obtinuit auditis: & adſomnos inductus eſt in molliſſimis cunis jacens & vocibus delinitus infractis.*

Præerat his cunis & pueris ipſis intra cunas Cunina Dea (*x*), quæ lacte placatur. Iuxta eas verò congeſtæ aviculæ, quibuſcum luderent, item

(*x*) Hanc ex *Auguſtino* probo de Civit. Dei Lib. I. cap. 20. *Et Cunina* [colitur] *quæ infantes in cunis tuetur ac faſcinum ſummovet.* De eadem Inſcriptio apud *Gruterum* pag. XCVI.

CVNINÆ. FELICI
SACR
CLAVDIA. HELPIS
D. D.

(*y*) Qui

item ſpecula, adjunctique catelli, & dracunculi, nec non cymbala. Cultelli apud Septentrionales. Aliis nummi à Nutrice accepti, à quibus etiam mobilibus curribus circumacti ferebantur. Circa Nilum Ægyptiaci in cymbis ludebant (*y*), cymbalis & tibiis

(*y*) Qui antiquitus repreſentarunt Nili imaginem in ea luſus ſpecimina varia adumbrarunt. *Philoſtratus*: περὶ τὸν Νεῖλον, οἱ πήχεις ἀθύρουσι παιδία ξύμμετρα τῷ ὀνόματι. *Cubiti circa Nilum ludunt pueri, corporis quantitati cognomines.* Huc reſpexiſſe crediderim *Ovidium* Lib. 1. Triſt. El. 2.

Delicias videam Nile jocoſe tuas.

Hunc puerorum Ægyptiacorum circa

Nilum in cymbis lusum cum cymbalis & tibiis illustrat optime sepulchrale illud marmor apud *Petrum La Sena* in Cleombroto cap. VI. ex quo nos idem hic exhibemus:

Putat Phœnicis viri vel puellæ monumentum fuisse, idque Palmarum arbores hic expressas significare, quod his plantis Syria abundet & ea maxime pars quæ Phœnicia dicta est. Præter has autem arbores, insculpta inibi naviculantium puerorum imago, calamorum inflatio, & crepitaculi succussus expressi, atque è fenestella exsertus alterius jocantis puellæ vultus.

tibiis adhibitis. Rectè enim à pueritia ludere jubentur à Platonicis. Ob quem consuetum lusum habiti in deliciis.

Ante Cunas obstetricum

sub-

ſubjacebant curæ, poſt ad Nutrices tranſierunt. Obſtetrix antiquis opſtetrix (z), ab ope, vel obſtando, in honore

(z) Obſtetrix ſeu Opſtetrix, ab eadem derivata etymologia promiſcuè dicta ſunt. Quorum præter authores alios ipſa etiam Marmora fidem faciunt. Ita apud *Gruterum* Inſcript. Antiq. pag. DCXXXVI.

SALLVSTIA. Q. L. IMERITA
OPSTETRIX
Q. SALLVSTIVS. Q. L.
ARTEMIDORVS
ARESCVSA. FECIT.

Et apud Eundem alibi obſtetrix dicitur in hac Inſcriptione:

ANTONIÆ. AVG. L.
THALVSÆ
OBSTETRIC

Erat autem in obstetricibus & quædam artis Medicæ peritia, nam & medicinam exhibere dicuntur *l.* 1. §. *sed & obstetricem ff. de var. & extr. cogn.* & *Anianus* ad *Pauli* Lib. 2. Sent. tit. 24. *Quinque obstetrices*, inquit, *id est medicæ.* Quare etiam Medicinam matri faciebant, quod monuit *Pollux* Lib. IV. cap. 26: Διδῶσι φαρμάκια &c. αἱ μαῖαι ταῖς δυστοκούσαις, ὁ πλάτων λέγει. *Dant obstetrices pharmaca quædam his quæ difficilem partum expertæ sunt.*

nore cum Medicis conveniunt, si probatæ. Principio an prægnans sit æstimabat, aliarum quoque mulierum concurrente judicio. In puerperii articulo matris vice exitum procurans (*a*), rectè suscep-

(*a*) Primarium autem Obstetricum offi-

officium erat in puerperii articulo exitum partus procurare. Quare Obstetricis & Nutricis officium ita distinguit *Nonius Marcellus* de Propr. Serm. cap. v: *Educere est extra trahere, Educare, enutrire vel provehere. Varro de liberis educandis: Educit enim Obstetrix educat Nutrix.* De obstetrice nos pluribus alibi, interea de iis vide *Th. Bartholinum* Parentem de Insolit. Part. Human. Viis.

sceptum fasciis involvit. Hujus quoque ope detractus pileus naturalis, brutis communis, qui causidicjs vendebatur (*b*) antiqua superstitione.

(*b*) Hujus superstitionis authorem habeo *Ælium Lampridium* in Diadumeno: *Solent deinde pueri pileo insigniri naturali, quod obstetrices rapiunt & advoca-*

vocatis credulis vendunt, ſiquidem Cauſi-dici hoc juvari dicuntur. Sed plurima eaque rariora de hac ſuperſtitione in Opere meo congeſſi, ſuo ea cum reliquis commodiori ſervaturus tempori.

ne. Medicinam nato matrique faciebat, & ad loturam manus contulit. Nec ignotum hoc maribus munus. Si falſum partum ſuppoſuiſſet, lege tenebatur. Duravit verò obſtetricis neceſſitas ad quintum diem, quum muneribus donaretur, & lotis manibus Nutrici infantem committeret, quod Athenis aſſo factum pane. Nutrix (*c*) dicta à nutriendo,

(*c*) Nutrici deinde infans commiſ-ſus

sus cujus officium erat lac præbere & cibum, interdum ulnis gerere. *Ovidius* Metamorph. Lib. IX.

Hunc totum infantem maternis demite ramis,
Et date nutrici: nostraque sub arbore sæpe
Lac facitote bibat. --- ---

Aristophanes in Equitib. Act. II. Sc. 2.

Καθώσπερ αἱ τίτθαι γε σιτίζεις κακῶς:
Μασώμενος γὰρ, τῷ μὲν ὀλίγον ἐνθεὶς,
Αὐτὸς δ' ἐκείνου τριπλάσιον κατέσπακας.

Nutricum more tu populum pascis male:
Quia ubi præmanderis, in os paullum ipsi ingeris,
Tu vero triplo plus quam alumnus devoras.

Eas neque Marmora tacent. Vnde Romæ in Hortis Carpensibus, quæ Inscriptio ex *Grutero* peti potest pag. DCLX:

D. M. S.

D. M. S.
EMILII. NISI
VIXIT. MENSIB
X I.
FECIT. VALERIA
HYGIA. NVTRIX.

triendo, ſicut Nutrix Hercules Paraſitorum, & Nutrix mamma, quod cibum præbeant. Magna in electione diſquiſitio. Ancillæ enim barbaræ fuere, & pro re nihili, vel meretrices inquilinæ natos in cella educantes (*d*). At

(*d*) Sic enim *Suetonius* in Octavio, cap. 6: *Nutrimentorum ejus oſtenditur adhuc locus in avito ſuburbano juxta Velitras permodicus & cellæ penuariæ inſtar.*

(*e*) Hoc

At frugaliorum matrum proprium (*e*) hoc officium.

(*e*) Hoc eſt quod præcepit Plutarchus de inſtituendis liberis: *Debent autem meo quidem conſilio partus ipſæ nutrire genetrices, hiſque præbere ubera. Majore enim ſtudio & cura nutrient.* Et ne plures afferam, exſtat apud *Gellium* Lib. XII. cap. I. illuſtris diſſertatio Favorini philoſophi, qua ſuaſit nobili fœminæ ut liberos non nutricum ſed proprio lacte aleret.

Omnium cum Rumina (*f*) curam gerere, faſciis involvere, niſi apud Lacedæmonios,

(*f*) De Rumina *Auguſtinus* de Civit. Dei Lib. IV. cap. II: *In Diva Rumina mammam parvulo immulgeat, quia rumam dixerunt veteres mammam.*

(*g*) Ele-

nios, cunas movere, nænias lalloſque (*g*) cantare, ut vel à pueris redderentur, vel ad ſomnum componerent, cui cantilenæ Lallus Deus præerat,

(*g*) Eleganter nutricum nænias lalloſque deſcribit *Auſonius* Epiſt. 16. ad Probum:

> *Sic iſte qui natus tuus*
> *Flos Floſculorum Romuli,*
> *Nutricis inter lemmata*
> *Lallique ſomniferos modos*
> *Sueſcat peritis fabulis*
> *Simul jocari & dicere.*

Proprium hoc nutricum erat, tali arte pueros ad ſomnum allicere, idque cum facerent βαυκαλίζειν vel βαυκαλᾷν Græcis dicebantur. Vt *Heſychius*: βαυκαλᾶν, κατακοιμίζειν, τιθηνεῖν, παιδία μετ' ᾠδῆς κοιμίζειν.

(*h*) Ex

erat, alioſque jocos addere, ſubinde ulnis gerere, unde bajuli, quanquam id onus quoque ſervi geruli (*h*) ſub

(*h*) Ex *Hieronymo* hoc percipio, qui ad Lætam: *Nutrix ipſa*, inquit, *non ſit temulenta non laſciva*, *non garrula*, *habeat modeſtam gerulam*, *nutricium gravem.*

Nutrice ſubierint. Pallium gerere maculoſum, mammamque præbere, ſi Lacedæmonios & Germanos excipias, quorum diverſum inſtitutum. Vnde Collactei ſub una Nutrice (*i*). Vino abſtine-

(*i*) Hoc erat eandem Nutricem ſimul

mul bibere ut loquitur *Apuleius* Lib. II. Metamorph. Dicti autem Collactanei, Collactei vel Collactii. Collactaneos dictos probo ex Inscriptione apud *Gruterum* pag. MCXIX. Romæ apud Lapicidas D. Petri:

D. M.
P. ÆLI. PASTO
RIS. VOLVSIA
L. F. SALVIANÆ
COLLACTA
NEO.

Collactea admittit *Iuvenalis* Sat. VI.

Tullia quod dicat nota Collactea Mauræ.

De Collactio aliam dabo ex *Grutero* Inscriptionem pag. DCLXI.

D. M.
K. LOCÆRVS
PVBLICVS
HÆLENO
COLLACTIO
B. M.

(k) Su-

ſtinebant nigro, ſed album largius potare permiſſum. Pappare docuerunt & ad pubertatis uſqe tempus natis aderant. Poſtea eas manumittere licebat, & in mammarum memoriam mortuas inſcriptione (*k*) proſequi. Infantes pappant mammam amplexuri vel patrem vocaturi. Vnde Papa pro Patre apud Græcos & Romanos, ſeu Avo, ut apud Arabes, pro quo alii Atta, quod ad fratres etiam tranſiit,

(*k*) Super eam rem exempla videre ſi cui volupe adeat *Gruterum* Inſcript. Antiq. pag. DCLX.

(*l*) De

transiit, vel Abba, item Tatta, Mater nutrixve Mamma (*l*)

(*l*) De iis loquatur Inscriptio quæ Romæ in hortis ad aquam Virginis exstat, sed apud *Gruterum* legitur Inscript. pag. DCLXII.

DIS. M.
ZETHO. CORINTHVS
TATA. EIVS. ET. NICE
MAMMA. F
V. A. I. D. XVI.

quod mammas porrigerent, & Pappi qui pappum ministrant, ut & Pædagogi (*m*). Lallabant eodem modo, unde Lalli

(*m*) *Isidori* Glossæ: *Papas, Pædagogus, qui sequitur studentes.* Et *Iuvenalis* Sat. VI.

--- *timidus prægustat pocula papas.*

(*n*) De

Lalli & Lalisionos, & ἄλαλοι nondum loquentes, qui accepta voce Fabulino Deo (*n*)

(*n*) De Fabulino Deo *Varro* apud *Nonium* de Propr. Serm. cap. XII: *Sic cum primum fari incipiebant, sacrificabant Divo Fabulino.*

sacrificant. Papa verò cibus puerorum, sicut Bua potus (*o*). Recens baptizatis Christianorum & pueris Paganis

(*o*) Quod Buas & papas cibum & potum parvulorum vocaverint, author mihi est *Nonius Marcellus* de Propriet. Serm. cap. II. *Buas potionem positam parvulorum. Var. Cato, vel de liberis educandis: Cum cibum ac potionem buas, & papas docent, & matrem mammam patrem tatam.*

 (*p*) Non

ganis mel datum, cum lacte ex vasculo χυτριδίῳ per spongiam. Quarto enim die Nutricis lac successit. Mariscæ & melimela (*p*), puls & libum delicatiorum, setania plebejorum seu cœpæ alliique vilissimum genus, quibus pro potu acetum. Lacedæmonii citra satietatem, ut fami assuescerent. Christianis veteribus

(*p*) Non obscurè hoc indicat *Martialis* Lib. VII. Epigr. 24.

Nec cibus ipse juvat morsu fraudatus aceti

Nec grata est facies, cui gelasinus abest.

Infanti melimela dato, fatuasque mariscas.

(*q*) Con-

ribus reliquiæ Euchariſtiæ præbebantur (*q*). Sed ante,

(*q*) Conſuetudo Euchariſtiam infantibus dandi, Cypriani temporibus obſervata fuit, & temporibus Caroli Magni, quamque *D. Auguſtinus* approbat Lib. 1. de peccatorum merit. cap. 20. Et apud Æthiopes teſtis eſt *Oſorius* Lib. IX. infantes eo die, quo ſalutaribus aquis initiati ſunt, Euchariſtiam in mica panis aſſumere.

finita nempe ablactatione, epulæ inſtructæ, & pro ciborum auſpicio Eduſæ, potionis Potinnæ ſacra fiebant (*r*), por-

(*r*) Eduſam & Potinam Deas præſides haberi puerorum vult *Varro* apud *Nonium Marcellum* de Propr. Serm. cap. II. *Cum pro cibo & potione initia-*

 rent

rent pueros, sacrificabantur ab edulibus Edusæ & à potione Potinæ nutrici. Apud Augustinum tamen Lib. IV. cap. II. de Civ. Dei, pro *Educa*, ex veteribus codicibus emendat *Vives*, *Edulica*.

porcellis lactentibus & pane furfuraceo, ubi simul Cubæ initiabantur, sicut apud Christianos farre. Exportati denique in agros ad Dianam, tumque nutriri cœperunt, quod diversum fuit ab ali.

Inter hæc sacra tertius affulsit dies Romanis, Græcis quintus, quo Coronæ natalitiæ foribus suspensæ (*f*), eædem

(*f*) Cum recens natus esset infans non

non ſatis erat Parentibus in ſinu gaudere, ſed gaudium ſuum ſuſpenſa præ foribus corona publicè teſtabantur. Ad quem morem *Iuvenalem* traho Sat. IX.

— — Foribus ſuſpende coronam
Iam Pater es. — —

Ideoque, notante *Meurſio* Attic. Lect. Lib. IV. cap. 10, Puerperæ domus coronata, Στεφανήφορος dicta eſt. Ad Coronas haſce natalitias alludentem obſervo *Nonnum* Dionyſiac. Lib. XXV.

Βάκχου σέμματα ταῦτα λεχώϊα, ταῦτα Λυαίου.

id eſt,

Bacchi coronas haſce puerperio condecentes, haſce Lyæi.

eædem fere quibus nuptialium feſto frontem crineſque haſtâ compoſitos cinxerat nova nupta, in honorem Laris familiaris qui foribus præſidet.

ſidet. Ita enim alias quoque in nuptiis poſtes coronati, vel ad arcendum faſcinum ex Ethruſca ſuperſtitione, quomodo & anterior Lecti pars ornatur; vel potius ad Veſtam, cui poſtes ſacri, placandam hæc tendunt, quæ in puerperio viſa ſibi erat læſa, & alioquin, ut Iunonis ſoror, ad puerperium aliquid contulerat; vel denique in amantium concubitus victoriam. Athenis maſculis oleaginea ſuſpenſa corona, lanea femellis (*t*). Romanis

(*t*) Hanc in ſexu vario circa coronas natalitias diverſitatem noto ex *Heſychio*,

ſychio, ita enim ille: Ἔθος ἦν, ὁπότε παιδίον ἄῤῥεν γένοιτο παρὰ Ἀττικοῖς, στέφανον ἐλαίας τιθέναι πρὸ τῶν θυρῶν, ἐπὶ δὲ τῶν θηλειῶν ἔρια. *Moris erat apud Athenienſes, quando puerulus maſculus eſſet, coronam oleaginam ſtatuere præ foribus, ob fœmellas vero, lanas.*

manis laurus ob generis perpetuitatem, & hedera apiumque ceterarumque herbarum fragrantium corollæ.

Quinto die emergente inſtituta λοετρὰ λεχώϊα, ad manus earum abluendas, quæ obſtetricatæ fuerant (*u*), aut aliquid

(*u*) *Parrhaſius* Quæſit. per Epiſt. prolixè diſputat; *An ſolitæ ſint puerperæ à partu ſtatim lavare?* Locum enim *Terentii* Andr. Act. I I I. Scen. 2.

Nunc primum fac ista ut lavet, ita explicat, quasi *ista*, non quæ ex puerperio sordebant, sed ipsam puerperam significaret. Græci λοετρὰ λεχώϊα dixere. Sic enim *Apollon. Rhodius* Argonaut. Lib. II.

— ἠδὲ λοετρὰ λεχώϊα τοῖσι πένονται

Atque balneas puerperio condecentes illis parant.

aliquid attigissent ex puerperio; ipsaque puerpera ob curarum solutionem, & lassitudinem. Quo more postea solennibus Natalitiis servato, lavabant manus quum epulas instruerent, idque in polubro & gutto. Sequebantur eadem luce munera Natalitia puero oblata (*x*), ministris puerperii

(*x*) In puerperio munera natalitia puero offerebantur quod ex *Capitolino* literæ Commodi ad Albinum testantur: *Bassianus & Geta te salutant. Julia nostra & te & sororem salutat. Infantulo tuo Pescennino Prineo munera digna suo loco tuoque mittamus.*

perii & puerperæ, cui solennia Calendis Martiis (*y*) quoque dona, umbellas, armillas

millas

(*y*) De illis *Martialis* Lib. x. Epigram. 24.

Natales mihi Martiæ Kalendæ,
Lux formosior omnibus Kalendis,
Qua mittunt mihi munus, & puellæ.

Quippe his festis dona à Viris mittebantur mulieribus, eaque varia, vel umbellæ vel armillæ, quæ me edocet *Juvenalis* Sat. IX. qui etiam ob dictam causam fœmineas eas vocat Kalendas:

En cui tu viridem umbellam, cui ſuccina mittas
Grandia, natalis quoties redit aut madidum ver
Incipit & ſtrata poſitus longaque cathedra
Munera fœmineis tractas ſecreta Kalendis.

millas &c. donabant mariti, facili JCtorum venia. Cimelia alioquin. Munuſcula puerorum polypi fuere, ſepiæ, coronæ, gemmæ. Ἀνάθημα donarium vocatur ſacri Baptiſmatis. Ὀπτήρια quæ primo viſo infante exhibentur. Aliis inſuper muneribus ſervi feriebantur (z).

Tota

(z) Non ſolùm puerperæ & pueri ipſi

ipsi munera accipiebant natalitia, sed etiam servi atque liberti, quæ munera & in ipso puerperio & quando puero nomen imponebatur distributa sunt. Id enim ex *Terentio* colligo, qui in Phorm. Act. 1. Sc. 1.

--- --- Porro autem Geta
Ferietur alio munere, ubi hera pepererit.
Porro alio autem ubi erit puero natalis dies,
Ubi initiabunt --- ---

Tota reliqua hebdomade prima, Iunoni proposita mensa (*a*), super quam votivus

(*a*) De mensa hac Iunoni per totam hebdomadam proposita explico *Tertullianum*, qui Lib. de Anima: *Dum in partu*, inquit, *Lucinæ & Dianæ ejulatur, dum per totam hebdomadam Iunoni mensa proponitur.*

tivus infans Diis oblatus & commendatus votis, quæ ſuſcepta fuerant, vel ſolutis vel adauctis. Menſam adeſſe nullam pro malo omine interpretabantur, eratque ferè ara, in qua libatum. Deæ Iunoni lectus additus, & in ejuſdem ærarium conjecti nummi. Sequutæ pro natis ſupplicationes, per omnia templa circumductis. Templa erecta & aræ poſitæ ob puerperia (*b*), cuſi-

(*b*) *Tacitus* Annal. Lib. xv. ob natam Neroni filiam Templum Fœcunditati decretum memorat. Sed præter Templa etiam aræ ob Puerperia poſitæ, ſuper quam rem illuſtrem ex *Suetonio* repe-

repetam locum, qui in Caligula cap. VIII. de loco natali C. Cæſaris: *Vbi natus ſit incertum diverſitas tradentum facit. Cn. Lentulus Getulicus Tiburi genitum ſcribit: Plinius Secundus in Treveris, vico Ambiatino, ſupra Confluentes: addit etiam pro argumento aras ibi oſtendi inſcriptas:*

OB AGRIPPINÆ.
PVERPERIVM.

cuſique nummi Fœcunditati, pro ſingulorum conditione ſpectacula varia, Circenſe, Atticum. Adhæc ſtatuæ cum Inſcriptionibus ſoluto voto exſtructæ. Fiebat ea commendatio per Patrem vel adoptatorem, vel aruſpicem, vel nutricem apud Lacedæ-

monios in Dianæ Corythalliæ æde. Epulo quod Κοπίδα appellant, instructo, etiam apud Romanos is dies variis ludis celebratus.

Vltimo hebdomadis primæ die natis infantibus tabellæ fata inscripta, vel virgæ Natalitiæ compactæ, quæ cum nato adolescerent (*c*). Aliis quer-

(*c*) Quippe moris erat quondam natis infantibus populeam virgam defigere in solo. Quod etiam memini *Meursium* in exiguo suo de Puerperio Syntagmate annotasse, ex *Donato*, qui ita in vita *Virgilii*: *Virga populea more regionis in puerperiis eodem statim loco depacta ita brevi coaluit, ut multo ante satas populos adæquârit: quæ arbor Virgilii ex* eo

eo dicta, atque consecrata est, summa gravidarum religione, suscipientium ibi & solventium vota. Atque hunc morem veteres significasse judico cum *fata scribunda advocare* dicerent, ut apud *Tertull.* de Anima cap. XXXIX. Quippe hæc quæ fata vocantur, in tabula solita erant perscribi, de qua re elegantem in Opere meo servo *Chrysostomi* locum, inter alia hujus commatis non vulgaria.

quercinæ, unde Marianæ, aliis populeæ, à quarum felicitate fata puerorum metiebantur, veteres & annosas restituere satagentes. Scritifini non nomina arboribus, sed ipsos nuper natos appenderunt. Alii veterum luminibus accensis in puerperio fortunam natorum futuram explorarunt;

rarunt. Huic ſucceſſit luſtricus dies, quo nomen adepturi, quemadmodum mortui, luſtrabantur (*d*). Maribus

(*d*) Luſtricum diem deſcribit Macrobius Saturn. Lib. 1. cap. 16: *Eſt autem luſtricus*, inquit, *dies quo infantes luſtrantur & nomen accipiunt*. Puellarum autem luſtricum diem fuiſſe octavum, puerorum Nonum teſtem habeo *Feſtum*; cujus rei cauſam repeto à *Cenſorino* ex *Plutarcho* in Quæſtionibus Romanis.

nonus, femellis Octavus, ultima hebdomadis aliis, qui etiam intra quintum diem ſubſtiterunt. Præerat Nundina Dea feſto (*e*), quod Suovetau-

(*e*) Illa Romanorum Dea quæ à feſto

ſto hoc dicta occurrit apud *Macrobium* Saturn. Lib. 1. cap. 16, ubi eſſe dicit *Nundinam Deam Romanorum à nono die naſcentium nuncupatam, qui luſtricus dicitur.*

vetaurilibus peractum & circuitione. Circumferebantur pueri per obſtetrices vel miniſtros circa focum, unde ἀμφιδρόμια (*f*), δρομιαμφια per metatheſin. Focus ille, nil niſi aræ

(*f*) De hoc feſto, ex multis unum afferam *Suidam* qui hac die, quæ Ἀμφιδρομία dicta, manus obſtetricum purgatas & infantem circa focum circumlatum ait: Ἀμφιδρομία, ἣν ἄγουσιν ἐπὶ τοῖς βρέφεσιν. ἐν ᾗ ἀποκαθαίρονται τὰς χεῖρας αἱ συναψάμεναι τῆς μαιώσεως· τὸ βρέφος περιφέρουσι τὴν ἑστίαν τρέχοντες. id eſt, Quintus à *natis infantibus dies quem Græci ſolemniter*

ter celebrant. Hoc die manus purgant illa quæ obstetricis munere sunt perfunctæ. Infantes autem circa focum ferunt currentes.

aræ Deorum hostijs calentes. Expiabantur deinde aquæ aspersione per aniculas lustrali (g) ex sputo & pulvere, ex balneis plerunque sumpto. Hinc eodem die vario ferculorum luxu convivium agitatum.

(g) Ad hunc sensum *Persium* revoco Sat. II. vers. 31.

Ecce avia & metuens divûm matertera, cunis
Exemit puerum: frontemque atque uda labella
Infami digito & lustralibus ante salivis
Expiat. --- ---

(h) Iu-

tum. Sed quemadmodum breviter lustrabatur infans, ita longiores moras puerpera in purificatione traxit. Nulla prægnans ante XL. diem, qui Athenis τεσσαρακοστὸς, in fanum prodiit (*h*), quia adeò im-

(*h*) Iustum puerperii tempus censebant quadraginta dies, nisi si morbi juberent producere, & ante illos exactos nulla prægnans in fanum prodiit. Qui hanc nobis explicet superstitionem, adducam *Censorinum* de Die Natali cap. XI: *In Græcia*, inquit, *dies habent quadragesimos insignes. namque prægnans ante diem quadragesimum non prodit in fanum, & post partum quadraginta diebus pleræque fœtæ graviores sunt, nec sanguinem interdum continent: & parvuli ferme per hos dies morbidi sine risu nec sine peri-*

periculo sunt. ob quam causam, cum is dies praeterierit, diem festum solent agitare, quod tempus appellant τεσσαρακοστὸν.

impura, ut ædes puerperarum Romanorum nullus ingressus sit (*i*), vel egressi se purgarint tanquam ex funestorum contactu. Idem Æthiopes & Hebræi, hoc discri-

(*i*) Ædes puerperarum homines superstitiosi intrare nolebant, quod apud *Euripedem* invenio in Iphigeniâ Tauricâ, qui hic per Interpretem:

Si quis nocentes cæde conscelerat manus,
Corpusve tangat mortuum aut puerperam,
Altaribus ceu impium prohibet suis.

(*k*) Ita

crimine, ut pariens feminam octoginta dies, masculum 40. explerent. Idque quia tot diebus censebantur impuræ, quanquam septem tantum diebus summa fuerit impuritas, reliquis à sacro contactu arcerentur. Ratio diversitatis non in gutta seminis est quærenda, contra Rabbinos, nec in distincta formatione, nec Adami & Evæ diverso in Paradisum ingressu; sed quia ob corporis imbecillitatem hic majorem, ibi minorem, quæ impuras fecit, tanquam morbosæ

boſæ ſacris abigebantur. Vnde curatæ interea puerperæ, & poſtremo die per ſacerdotes à peccatis, non perjurii ſed originis, purgatæ, procurata que etiam Romanorum feminæ. Verum ad pueros, quibus luſtrico die circumciſio apud alias Nationes pro luſtratione. Divinum id inſtitutum, ut corporis ſignaculum (*k*), Iu-

(*k*) Ita enim vocatur *Tertulliano* Apolog. cap. 21. Et Circumciſionis Sacramentum Epiſt. ad *Roman.* IV. verſ. 11. dicitur σφραγὶς τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως, *ſignaculum juſtitiæ fidei.*

(*l*) Pro-

Iudæis proprium, qui recutiti (*l*), inter quos Apella, aliquando ab Adriano aliiſque ſublatum. Circumciſio ſimplici vice adminiſtrata, nonnunquam iteratò. Tranſiit enim & ad alios, Samaritanos in nomine columbæ circumciſos, Æthiopes, Ægyptios, Colchos, Phœnices Tro-

(*l*) Proprium hoc Iudæis fuiſſe ſignaculum demonſtrat *Petronius* qui hanc illis notam tribuit in Satyrico: *Quid tu*, inquit, *Giton, & circumcide nos ut Iudæi videamur, & pertunde aures ut imitemur Arabes.* Ideoque *recutiti* dicuntur *Martiali* Lib. VII. Epigr. 29:

Nec recutitorum fugis inguina Iudæorum.

(*m*) Ho-

Troglodytas, Macrones, Edomitas, Ammonitas (*m*).

(*m*) Horum omnium meminêre præter alios multos, *Herodotus* Lib. II. *Diodorus Siculus* Lib. II. & Lib. IV. *Strabo* Lib. XVI. & XVII.

Arabes quoque per experimentum acquisiverunt. Christiani insuper veteres, & Episcopi, ut adhuc κόφϑοι (*n*) dicantur Ægyptiis. Apud Græcos & Romanos est quoque suspicio non fuisse incogni-

(*n*) Κόφτος est à Mahumetanis confectum vocabulum, quod invisos denotat, de quo *Kircherus* Prodr. Copt. cap. I.

(*o*) Cur

cognitam. Dies octavus erat (*o*), quia tum purgatæ erant, & unum transierant sabbathum. Mahometanis octavus annus, Syris tertius decimus, aliisque alius. Pars scindenda principium est genitalium seu ἀκροβυστία, ערלה Hebræis, superfluum, luxuriansque, (Magis totum corpus) signum quod renasci non possit. Aliæ tamen gentes iterum adducebant præputium

(*o*) Cur Circumcisioni octavus sacratus sit dies, erudite disputat *Cunæus* de Republica Hebræorum Lib. III. cap. 5.

putium (*p*), & ſacræ quædam novum fecerunt. Vtriuſ-

(*p*) De præputio adducendo vide plurima apud *Parentem* noſtrum Venerandum Comment. de Morb. Biblicis, cap. XXVI.

que diverſus modus diſquiritur fuſius. Maſculus Iudæis, Ægyptiis etiam feminæ Clitoris (*q*). Illis lex, his honor. Illi

(*q*) Vnde Nymphas Ægyptias exſcindere, dicit *Galenus* in Introductorio. Et hodieque hoc in Ægypto ſervatur ut Clitoridem incidant fœminæ, teſte *Alpino*. Quia eis plerumque nimis excreſcit, non aliter ac illius fœminæ de qua *Tulpius* in Obſerv. Lib. III. cap. 35. longitudine digiti & craſſitie colis puerilis.

(*r*) Sa-

Illi totam amputant pellem, & reliquum unguibus abradunt. Hi Arabesque incidunt tantum, ut iterum consolidetur. Instrumenta non unius generis. Testa subinde (*r*) & silex, ut in sacris Cybeles. Novacula plerisque, cujus incommoda prævidentes alii forpicem elegerunt, alii bipennem. Catino hæc inferebant, & ad morbos servabant præ-

(*r*) Samia testa virilitatem amputabant Matris Deûm Sacerdotes, si credimus *Plinio* Lib. xxxv. cap. 12. Et id voluisse arbitror *Martialem*:

Abscissa est quare Samia tibi mentula testa?

 (*s*) Hunc

præputium. Miniſtri quivis. At totum actum convivio clauſerunt Arabes, Iudæi voto. Peracta circumciſione nomina fiebant illis, aliiſque poſt luſtrationem. Omnibus ſanè gentibus, præter Atlantes (ſ), nomina ſua erant, ſeu vocabula, aliis ſigna. Apud Ebræos octavo induntur maſculis, fœminis initio menſis.

(ſ) Hunc apud Atlantes morem deſcribit *Pomponius Mela* Lib. I. cap. IX: *Ex his*, inquit, *qui ultra deſerta eſſe memorantur*, *Atlantes ſolem execrantur*, *& dum oritur & dum occidit*, *ut ipſis agriſque peſtiferum. Nomina ſinguli non habent: non veſcuntur animalibus.*

(*t*) Im-

sis. Nominalia (*t*) Romanis masculis octavo erant die, femellis nono. Græci variabant,

(*t*) Impositionis nominum, magna cum cæremonia à Romanis usurpatæ illustrem suppeditat locum *Tertullianus*, *Nominalium solemnitatem* appellans, Lib. de Idolol. cap. 16.

ut in Lustratione, aliàs quidem quintus, aliàs verò decimus (*u*). Sunt qui septimi memi-

(*u*) Septimi diei & decimi à puerperio, qui apud Græcos promiscuè celebrati, mentionem facit *Suidas*: τοῖς ἀποτεχθεῖσι παιδίοις τὰς ἑβδομάδας καὶ τὰς δεκάτας ἦγον. καὶ τά γε ὀνόματα ἐτίθεντο αὐτοῖς. οἱ μὲν τῇ ἑβδόμῃ, οἱ δὲ τῇ δεκάτῃ. id est, *Septimos & decimos natorum dies celebrabant, & nomina iis imponebant, alii*

alii quidem ſeptimo, alii vero decimo die. De decimo etiam conſentit *Ariſtophanes* in Avibus:

Οὐκ ἄρτι θύω τὴν δεκάτην ταύτης ἐγώ;
Καὶ τ᾽ ὄνομ᾽ ὥσπερ παιδίῳ νῦν δὴ θέμην.

id eſt,

Non ergo decimam ſacrificabo ob hanc ego?
Et nomen illi jam velut puero dedi.

Septimi diei, quem ob mutationis eo die certitudinem, eligebant, meminit *Ariſtoteles* Hiſt. Anim. Lib. VII. cap. ultimo: Τὰ πλεῖστα δὲ [παιδία] ἀναιρεῖται πρὸ τῆς ἑβδόμης· διὸ καὶ τὰ ὀνόματα τότε τίθενται, ὡς πιστεύοντες ἤδη μᾶλλον τῆς σωτηρίας. id eſt, *Plerique puerorum moriuntur ante diem ſeptimum: ideoque & nomina tunc imponunt, tanquam jam de ſalute magis fidentes.*

meminerint tum ob mutationis eo die certitudinem, tum ob ſacrum numerum. Vnde Græcis

Græcis omnis ſeptimus à nativitate feſtus. Chriſtianis nulla nec olim, nec nunc certus nominis dies. Ritus hi fuerunt. Convocare amicos, eligere qui præeſſet nominis impoſitioni, ut nunc apud Chriſtianos fit, nomen dare infanti, crines tondere, Diis ſacrificare & agitare convivium. Ex luminum accenſorum fato nomen auſpicatum eligere quidam (*x*). Iudæi ſan-

(*x*) *P. Lobbetius* Lib. III. de Pecc. Propoſ. 1. tradit veteres nomina infantibus impoſituros, quaſi vitam longiorem proli quærere: cereis enim accenſis appendebant varia nomina, ea lege, ut

ut nomen ejus cerei qui diutius flammam ſuſtinuiſſet, vitæ producendæ ſpe votoque infanti cederet. Antiquum hunc ritum deſignat *Chryſoſtomus* in Cap. II. Epiſt. 1. ad Corinth. *Nomen*, inquit, *Sancti alicujus impoſituri, cereos complures accendebant, ſuum cuique nomen aſſignantes, atque ejus demum qui cereis exſtinctis ſupervixerat, nomen quaſi longioris ævi accipientes, puero imponebant.* Et addit: *Inde divinabant longam infantis futuram vitam.* De aliis in Nominalibus adhibitis ritibus multa obſervavit *Caſaubonus* ad *Perſii* Satyram II.

ſanguine cuncta ſignant Numerus varius. Hebræis plerumque unum, raró duo. Græci ſimplici nomini addidere patriam, quod fere & Ægyptii. Romanis tria nomina

mina (*y*) ipsis Nominalibus fiebant. Prænomina & Cognomina

(*y*) De Nominum horum omnium ratione variâ meretur audiri *Isidorus*, qui in horum explicatione nobis erit instar omnium. Ita enim ille Origin. Lib. I. cap. 6: *Nomen dictum est quasi notamen, quod nobis vocabulo suo notas afficiat. Nisi enim nomen scieris cognitio rerum perit. Propria nomina dicta sunt quia specialia sunt. Vnius enim tantum personam significant. Species propriorum nominum quatuor sunt: prænomen, nomen, cognomen, agnomen. Prænomen dictum eo quod nomini præponatur, ut Lucius, Quintus. Nomen vocatum quia notat genus, ut Cornelius. Cornelii enim omnes eo genere vocantur. Cognomen quia nomini conjungitur, ut Scipio. Agnomen vero quasi accedens nomen, ut Metellus Creticus, quia Cretam subegit. Extrinsecus enim venit agnomen ab aliqua ratione.*

Cognomentum autem vulgo, eo quod nomini cognitionis cauſa ſuperadditur, ſive quod cum nomine eſt.

mina erant propria, Nomina familiæ. Prænomina honeſtæ nomenclaturæ eligantur, quia de eo primum ſceleris quæſtio habebatur, qui turpius nomen poſſideret Patres Romani ſuum majori natu imponunt, avi nomen reliquis. Xanthii à matribus mutuantur. Feminæ & ſervi ſolis ferè gaudent nominibus, quæ variè ad diſtinctionem inflectebantur, nonnunquam prænominibus (z). Quartum deinde

(z) Prænomina fœminarum agnoſcit *Feſtus*: *Prænominibus*, inquit, *fæminas eſſe appellatas teſtimonio ſunt Cæcilia & Tarratia, quæ ambæ Cajæ ſolitæ ſunt appellari. pari modo Lucia & Titia.* Sed de his pluribus diſputat *Petrus Servius.*

deinde nomen adulto puero ſuperadditum, Agnomen, à fortuna vel virtute. Profitebantur deinde Patres puerorum nomina publica conteſtatione (*a*), ſimulque in ærarium Ilithyiæ numinum infe-

(*a*) Huc alludentem habeo *Apuleium*: *Pater*, inquit, *natum ſibi filium cæterorum more profeſſus eſt.* Et hanc natalem profeſſionem παιδογραφίαν vocat *Modeſtinus.*

inferebant. Mox intra tertium ab impoſito nomine diem, in Actis publicis relati à Præfecto ærarii (*b*), non nomina

(*b*) Hoc ſenſu *Iul. Capitolinus* in Gordiano: *Cum apud præfectum ærarii, more Romano, profeſſus filium, publicis actis ejus nomen inſereret.*

tantum tam legitimorum quam ſpuriorum, ſed ad confuſionem vitandam, etiam cognomina, nec non dies nativitatis & Conſul (*c*), quod

(*c*) Quod apud ærarium Patres filiorum natorum nomina detulerint notato die & Conſule, vide *Briſſonium* Antiq. Lib. I. cap. 5.

(*d*) Con-

quod & Indis olim & Europæis hodie quoque haud infrequens. Acta illa, Fasti aliàs dicta, Tabularia & Chartæ, in Saturni templo asservabantur (*d*).

(*d*) Consentit *Servius* II. Georgic. *In Templo Saturni reponebantur Acta, quæ susceptis liberis faciebant Parentes.*

Pueris sive ante lustrationem sive post, dormientibus Caprimulgus insidiatur (*e*), &

(*e*) Coptis βερσέλια, hoc est, *Mater puerorum*, Caprimulgus appellatur, qui insidiatur pueris dormientibus teste *Kirchero* Part. III. Lex Copt. Hebræis לילית *Lilith*, à ליל, quod nox est, quia nocte volat. Quod apud *Esaiam* cap. XXXIV.

xxxiv. verſ. 14. *Pagninus*, *ſtrigem* reddit. Strix autem *Iſidoro* nocturna avis eſt & lac præbere dicitur naſcentibus. In Creta è caprarum uberibus lac exſugit, & ideo Caprimulgus dicitur, apud *Bellonium* Obſerv. Lib. I. cap. 10. De infantibus ejuſmodi vexatis memorabile exemplum refert *Parens* Venerandus Hiſtor. ix. Centur. 1. Et ſimile apud *Ovidium* legimus Lib. vi. Faſtor. de Strigibus:

Ad thalamos venere Procæ. Proca natus in illis
Præda recens avium quinque diebus erat.
Pectoraque exorbent avidis infantia linguis.
At puer infelix vagit opemque petit.

& Lilith לילית, item ſagæ ſeu ſtryges variis faſcinis, quæ vel allio vel alyſſo vel Re turpi

in

in collo ex annulo appensa abiguntur. Res illa turpis non Satyri fuit species, sed Priapi (*f*), qualem in ære habemus,

(*f*) Fascinus erat res turpicula è collo pueris appensa, teste *Varrone* Lib. VI. Romæ enim putarunt res teneras aspectu noxio virosorum hominum aut mulierum fascinari, eoque ut aspectum effascinantium ab oculis puerorum abducerent, suspendebant illis è collo Mutinum Deum. Sic enim Cario ad mœchum, cui se virilia exsecturum minitatur, apud *Plautum* Milit. Act. V. Sc. I:

Quasi puero in collo pendeant crepundia.

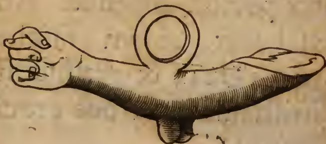
mus (*g*), in nuptiis & poculis

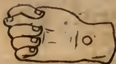
(*g*) Fascinum illum ex ære è Musæo *Paren-*

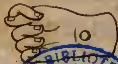
Parentis hic exhibemus. Et alias insuper hujus amuleti species ex Lapide Lazuli, corallio & chrystallo, quæ apud *Pignorium* in Mensa Isiaca:

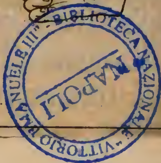
culis eodem metu frequentatam & Deabus familiarem. Ob turpitudinem enim fascinantium oculos avertit, ne aspiciant infantes, unde & in Asini magnitudinem aliquibus crevit. Accesserunt & Orchides (*h*), forsan in coronis Natalitiis, & medius digitus infamis, quo salivâ frontem & labella signabant. Cui fascino infantili successere grandioribus bullæ ad invidiam, ditioribus aureæ, aliis coria-

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

(h) *Plinius* enim radicem orchidis fascinis utilem prædicat, Natur. Histor. Lib. XXVI. cap. 10: *Altera Satyrion Orchis cognominatur, & fœmina esse creditur: distinguitur internodiis & ramosiore frutice; radice fascinis utili.*

coriaceæ, figurâ cordis vel lunæ pectori appensæ. Adversabatur eidem fascino Cunina Dea, & præfiscini: Christianis veteribus crucis signum.

Sed quanquam à fascino se tuerentur strenuè, morbis tamen tentabantur. His non defuit Medicina, licet de vehementioribus pernegent alii. Infantum curam tractavere

vere Matres præſertim. Exhibuerunt quoque & Obſtetrices pharmaca. Æthiopes frontem infantum ipſo natalis die, Etruſci occiput, & venas verticis temporumque Libyæ populi urebant (*i*). Potiones per clyſteria ori infuſæ. Ad ſanitatem conſervandam exercitia cunis conferebant, adultioribus vehicula & navigia. Nec deerant vota pro infantum ægrotantium

(*i*) De hac uſtione nos plura in Exercitationibus Miſcellaneis. Exſtat autem antiquiſſimus hic mos apud *Herodotum* Lib. IV.

(*k*) Hu-

tium ſalute, quæ Iunoni Lucinæ (*k*), Caſtori & Polluci ſolve-

(*k*) Hujus enim Deæ ſoſpitatricis tutelæ eximio plane monumento commendatur Cecropii filius vel adhuc morbidus, vel poſt ſalutem recuperatam, quod monſtrat manus ænea. Ejus votum ita referens:

CECROPIVS. V. C. VOTVM. S.

Effoſſa eſt illa inter Divi Gregorii rudera, cujus iconem ab Illuſtriſſimo Equite Caſſiano à Puteo *Tomaſino* communicatum hic damus:

Crediderim Iunoni pro ſalute filii hoc votum ſolutum cum ejus moris plurima exſtent indicia. Ita apud *Gruterum* Inſcript. pag. XXIV.

BASSA. VITELLI
RO. Q. VITELLIO. Q. F.
FILIO. SVO
NONI. LVCINÆ. V. S. L. M.

(*l*) De

ſolvebant (*l*), ſanitate reſtitutis. Indignabantur enim

(*l*) De hoc elegantem affert *Gruterus* Inſcriptionem, pag. XCVIII. ex ſaxo quod Murciæ exſtabat in Hiſpania:

CASTORI. ET. POLLVCI.
DIIS. MAGNIS
SVLPITIA. Q. SVLPITII.
F. VOTVM
OB. FILIVM. SALVTI.
RESTITVTVM.

animæ puerorum hinc emigrare. Sed mortuis inferias non libarunt. Nec eos ante dentes natos uſſere (*m*). Quo-

(*m*) Hoc apud *Plinium* reperio Natur. Hiſtor. Lib. VII. cap. 16: *Hominem*, inquit, *prius quam genito dente cremare mos hominum non eſt.*

(*n*) Lo-

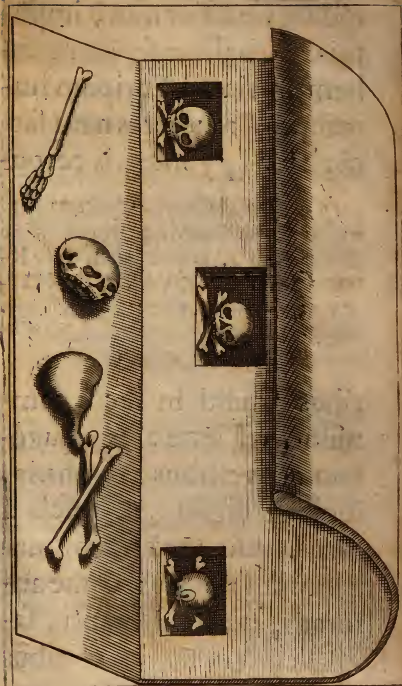
Quorum ideò nulla busta, sed suggrundaria (*n*), quo-

(*n*) Locus ubi infantes hujusmodi sepeliebantur dictus Suggrundarium, de quo *Fulgentius Placiades* de Prisco sermone: *Suggrundaria antiqui dicebant sepulchra infantium, qui necdum* XL. *dies implessent, quæ nec jam busta dici poterant, quia ossa quæ comburerentur non erant, nec tanta cadaveris immanitas, qua locus tumesceret. Vnde Rutilius Geminus Astyanacte ait: Melius suggrundarium quæreres quam sepulchrum.*

rum formam expressimus (*o*), corporibus eorum in urnulis, quia

(*o*) Formam Suggrundarii hujus ex *Jo. Bapt. Suarez* Antiquit. Gaditanis Hispanica Lingua scriptis, Lib. IV. cap. 4. hic publico communicamus:

(*p*) Sic

quia is vetuſtior mos, impoſitis. Chaldienſes extra urbem in via ad Euripum humantur. Grandiores natu ſarcophago (*p*) integris corporibus conditi in loco communi, vel ante aras. Lugebantur veſtibus Cyanæis, mollitiei ſigno, & fuſcis à tota familia, præſertim matribus & ſororibus. Ante auroram, quaſi à die rapti, facibus

(*p*) Sic apud *Gruterum* Inſcript. pag. DCLXXXIX. L. Iuli Marcelli, qui vixiſſe dicitur Ann. v. Diebus XXXI. CORPVS. INTEGRVM. CONDITVM. SARCOPHAGO. legimus.

cibus funeralibus & ad tibias elati (*q*). Quia nec lugere

(*q*) Hoc voluit *Statius* Lib. VI. Thebaid.

Cum signum luctus cornu grave mugit adunco
Tibia, cui teneros suetum producere manes
Lege Phrygum mœsta. Pelopen monstrasse ferebant
Exequiale sacrum, carmenque minoribus umbris
Utile ----

In quem ita *Placiades Lactantius*: *Iubet religio ut majoribus mortuis tuba, minoribus tibia caneretur.* Et ita etiam sentit *Servius* in Lib. V. Æneid. *Sciendum*, inquit, *majoris ætatis funera ad Tubam solere proferre, minoris vero ad tibias.* Sed ad puerorum solùm exequias restringi non posse tibias, utpote promiscuè usurpatas, alibi datô studiô opero-

 sius

ſius tracto, quare hic plura hujus commatis ſciens prætereo, cum hanc materiam Tractatui meo de *Tibiis Veterum* dedicarim.

gere trimo minores licuit. Acerba tamen eorum dicuntur funera (*r*), & infelices Parentes, piiſſimi verò filii, quibus contra votum eriguntur monumenta (*ſ*). Me-

(*r*) Pueri ad faces & cereos efferebantur & Acerba eorum funera dicebantur, quod ex *Seneca* intelligo, qui Epiſt. cxxii: *Iſti mihi defunctorum loco ſunt: quantulum enim à funere & quidem acerbo abſunt, qui ad faces & cereos vivunt?*

(*ſ*) De his & aliis infinita dicenda habeo, ſed Operi Majori reſervo. Monumenta, quæ contra votum Infantibus eri-

erigebantur passim observo. Inter alias Inscriptiones elegans est illa apud *Gru-terum* pag. DCCXVI.

VLPIA. PAVLINA
MATER. INFELICISSI-
MA. CONTRA. VO-
TVM. PIETATIS
POSVIT.

Memoria tamen Nati Natalisque diei quotannis rediit festo Genethliaco solenni (*t*), Principum progenie pro-

(*t*) Natalitia deinde annua celebrabant. *Plautus* in Persa:

—— hoc age accumbe
Nunc diem suavem meum natalem inter nos agitemus amœnum.

Cicero Lib. II. Philippicarum: *Hodie non descendit Antonius. Cur? dat natalitia in Hortis.*

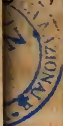
proprio, mox aliis, imò & Philoſophis, non viventibus ſolum, ſed fato functis. Vnde natum inter γενέσια, & γενέθλια diſcrimen (*u*), & inter ſacra publica & privata. Cunctis religio inerat maxima. Conſtitutæque, ne in demortuis omitteretur, uſuræ ad ſolvenda convivia (*x*).

Mu-

(*u*) Inter utrumque hoc ſtatuit diſcrimen *Suidas*: Γενέθλια, ἡ δ' ἐνιαυτοῦ ἐπιφοιτῶσα τοῦ τεχθέντος ἑορτή. *Celebritas quæ quotannis agitur eo ipſo die quo quis natus eſt.* Et alibi: Γενέσια. ἡ δι' ἐνιαυτοῦ ἐπιφοιτῶσα τοῦ τεχθέντος μνήμη. *Quæ quotannis in alicujus memoriam & honorem celebrantur.*

(*x*) In hujus rei teſtimonium illu-

ſtrem

P. A P
AD. CVIVS. M
COLLEG. DE
MÆ. REDIT
EIVSDEM. II
EX. X. CCC. INT
OLEVM. ET. PRO
LECTISTERNIVM.
MEMORIIS. EIVSD
FIL. EIVS PER. OFF
TVR. ET. PARENT
ET. TEMPORE. F
MICATÆ. DE. S
ITEM. APPIVS.
VALERIANÆ. S
EST HS. XXXX. N.
ANNIS. DIE. SS. NA
EX X. CCL. PONA
SIBI. DIVID. OLEV

M
XCC
IAN
NA
NÆ
TVR
TVR
EM
TVS
OD
IST
NT
ANT.

ſtrem plane afferam Inſcriptionem ex *Grutero* pag. DCCLIII.

Marmorea Tabella Bergonii in æde Benedicti:

Mutuati hinc ſunt Chriſtiani *Natales* Sanctorum & *Servatoris* noſtri. In quibus varia fuit Eccleſia antiqua non unam ob cauſam Munera ab amicis miſſa Natalitia (*y*), pro

(*y*) Munera illa natalitia varia variis miſſa. *Virgilius* Eclog. III.

Phyllida mitte mihi, meus eſt natalis
Iola.

Plinius Lib. IV. Epiſt. 9: *Multis enim aut etiam Principi dixerat, ſola ſe munuſcula, duntaxat natali ſuo aut Saturnalibus accepiſſe ac pleriſque miſiſſe.* Quare *Martialis*, Lib. VIII. cap. 64:

Vt poscas Clyte munus, exigasque,
Vno nasceris octies in anno.

pro cujusque arbitrio. Imperatoribus nonnullis statutum pretium placuit. Viri uxoribus, quod donatio censetur, Parentibus cognatisque Tutores ex pupilli bonis, donarunt, clientes patronis, amicis amici. Idem Natalibus Anni in strenis obtinuit. Munera ea varia. Annulus, quem tum gestabant (z), in-

(z) *Persius* Sat. I. v. 16.
Et natalitia tandem cum Sardoniche albus.
Vbi vetus *Scholiastes: Ambiguitas in natalitia, utrum eam natali munere acceperit,*

rit, aut tantum eo die gerere ſoleat: quia quidam habent annulos quos die tantum natali gerunt. Ita etiam annuli fuêre, qui tantum primo cujuſque anni die geſtati. De iis interpretor *Lucretium* Lib. I:

Qui etiam multis ſolis redeuntibus annis
Annulus in digito ſubtertenuatur habendo.

inauris, armilla, umbella, veſtes cubitoriæ cœnatoriæque, equi, coronæ, aves, libri (*a*), poëmata, aliaque, Ex-

(*a*) Sic *Cenſorinus* Q. Cærellio ſuum de die Natali Librum natalitii titulo mittit. Sic *Dionyſius Halicarnaſſ.* ſuum περὶ συνθέσεως ὀνομάτων filio induenti virilem togam ipſo natali die tradidit. Eodem titulo *Lucianus* ſuum περὶ μακροβίων Libellum Quintillo conſecravit.

Exhibiti Ludi Theatrales, Circenses (*b*), & venationes. Cruciarii sepulti. Floralibus (*c*) quoque, & conviviis

(*b*) De ludis illis Natalitiis *Ælius Spartianus* in Adriano: *Gladiatorium munus per sex dies continuos exhibuit, & mille feras natali suo edidit. Optimos quosque in Senatu in contubernium Imperatoriæ majestatis adscivit. Ludos Circenses, præter Natalitios decretos sibi sprevit.* Ita etiam Augusti natalem & Circensibus & venatione celebratum quotannis fuisse, testis est *Dio* Lib. LIV.

(*c*) Florales Ludos in natalibus adhibitos esse credimus *Lactantio* Lib. I. cap. 20: *Flora*, inquit, *cum magnas opes ex arte meretricia quæsivisset, populum Romanum scripsit hæredem, certam pecuniam reliquit, cujus ex annuo fænore suus natalis celebraretur, editione ludorum quos appellant Floralia.*

(*d*) So-

viviis honoratus Natalis, ſplendidis frugalibuſque pro conditione hominum. Lecti ſtrati, & albatis veſtibus genio indultum. Quod in Chriſtianis veteribus reprehendunt quoque Canones. Vino aſperſi, præter pueros, & coronati convivæ. A ſanguine tamen & cæde animalium abſtinuere Romani, (*d*) omi-

(*d*) *Solinus* cap. II. *Et obſervatum eſt*, inquit, *deinceps, ne qua hoſtia Parilibus cæderetur, ut dies iſte purus à ſanguine eſſet.* Et prima dies Quinquatrum, quia eâ nata Minerva erat, ſanguine vacabat. Cujus indicium apud *Ovidium* Lib. III. Faſt.

ominis ergo felicioris, primis temporibus, sed sequentibus natali die hostias percusserunt (e), genio immolaturi, cui floribus supplicatum, vino, libo, thure, lacte, mulso. Inter hæc sacrificia Diis commendabatur ille cujus Natalis erat

(e) Sed ut prisci illi natali die à cæde & sanguine abstinuerunt, ita posterioribus temporibus id minus observatum est. Nam *Horatius* Lib. IV. Od. II. Phylliden ad natalem Mæcenatis celebrandum invitans, ait:

Ridet argento domus: ara castis
Vincta verbenis, avet immolato
Spargier agno.

(f) Ex.

erat (*f*). Christiani voto pio natalium solennitatem transigerunt.

(*f*) Ex his intelligendus *Spartianus* in Adriano: *Natali suo ultimo cum Antoninum commendaret.* Id est, cum rem divinam faciens vota pro Antonino nuncuparet. Aliàs *natalem infantis commendare*, in Geta dicit *Spartianus*.

IN-

INDEX
Rerum & Verborum in Synopsi & Commentario occurrentium.

Av-

Papa

Vte.

Errata graviora ita corrige.

Pag. 87. lin. 14. lege : Quemne. Pag. 97. l. 7. & 15. ablotus. Pag. 105. l. 5. nutricali. Pag. 121. l. 1. Lalisiones. Pag. 136. l. 12. & *Plutarcho*. Pag. 154. l. 6. eligebantur.

F I N I S.